

STEP ON STEP/

BCN
FES
XAU
19 -20

Laboratori
Internacional
d'Arquitectura
Col·laborativa

Laboratori Internacional d'Arquitectura Col·laborativa/

STEP ON STEP / BCN+FES+XAU 2019

Coordinació General: Xavier Barreda
Coordinació Tècnica: Victoria Tous & Andrea Martín

Equip Docent: Karin Hofert & Judit Taberna
Equip de Suport: Ouassim Bensouda & Khalil Morad
Agraïments: Abdelali El Bakali, Cap de Medi Ambient de la Municipalitat de Chefchaouen
Ben Yakoub, Arquitecte de la Municipalitat de Chefchaouen
Mohamed Sefiani, Alcalde de la Municipalitat de Chefchaouen
i L'École Nationale d'Architecture de Fes

Fotografia: Virginia Ruana, Jordi Prat, Antonio Gual de Torrella, Monica Zamora, Marta Serrano, Ana Tafur, Meryem Baksys, Judit Taberna.

Impressió: Victoria Tous, Eric Cruz, Ana Tafur

CCD Centre de Cooperació per al Desenvolupament
Pl. Eusebi Güell, 6.
08034 Barcelona
Tel. 93 401 59 61
info.ccd@upc.edu

ISBN: 978-84-9880-851-3

Organitzat per:

AlKaria

Base-A

ETSAB-UPC

Amb el suport de:

Ajuntament de L'Hospitalet

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Centre de Cooperació per al Desenvolupament

INDEX

Introducció/	Preliminars.....Pg. 09
	Per què aquests espais?.....Pg. 10
	Els participants i el taller.....Pg. 11
	Valors del projecte.....Pg. 12
La Metodologia/	Aprendre fent.....Pg. 15
	Testimonis.....Pg. 21
La Medina de Chefchaouen/	Territori: Situació.....Pg. 25
	Territori: Població.....Pg. 27
Els Projectes/	Bab El Mahrouk.....Pg. 32
	Sidi Belhassen.....Pg. 52
	Sebbanine.....Pg. 74
	Dbendiben.....Pg. 92
Conclusió/Pg. 128
Participants del workshop/Pg. 133

Introducció

Fotografia de Antoni Gual de Torrellada. La Medina de Xauen, 2019

Preliminars

Des del 2017 la ONG Alkaria i la cooperativa Base-A, recolzats per l'ajuntament de l'Hospitalet i el Centre de Cooperació per al Desenvolupament (Universitat Politècnica de Catalunya), estan col·laborant amb el municipi de Xauen. Des del 2018 la col·laboració s'ha transformat en un taller: el laboratori "Step on Step", organitzat per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona ETSAB.

En dues fases, 2018 i 2019, un total de 53 estudiants, 5 professors i 2 arquitectes de suport, del Marroc i d'Espanya, han treballat a l'antiga medina de Xauen. Aquest document recull el desenllaç del taller de l'estiu del 2019.

Actualment la ciutat de Xauen està en ple desenvolupament basat principalment en el sector de serveis. S'està posicionant com un punt turístic de referència tant nacional com internacional, i projectant la seva ciutat tradicional per atraure, a través de la seva herència i la seva cultura, el turisme. En aquest context, molts dels edificis històrics (Kasbah, etc...) i els edificis públics (mesquites, forns, etc...) a l'antiga Medina estan en rehabilitació. El centre històric de Xauen està començant el procés per convertir-se en Patrimoni Mundial.

És ben sabuda la dificultat de trobar un balanç entre les necessitats de la població i el desenvolupament econòmic d'una ciutat. Una ciutat en la que la seva economia depèn del turisme sovint centra la inversió en la estètica del paisatge urbà en comptes d'emprendre un programa de conservació global per a millorar la qualitat de vida dels seus habitants.

L'objectiu del workshop és el de recolzar l'administració local en la seva iniciativa de rehabilitar i simultàniament d'apoderar els usuaris transmetent el sentit de pertinença. Nosaltres intentem arribar-hi a través de la detecció d'espais vulnerables, analitzant-los profundament, i dotant-los d'una visió actual i renovada.

Fotografia de Virginia Ruana, plaça Sidi Belhssen. La Medina de Xauen, 2019

Per què aquests espais?

Basats en els requeriments i les propostes de l'alcalde i el seu equip tècnic, s'han escollit 4 espais de treball. El fet de visitar les places va ser crucial per delimitar i trobar les casuístiques i els objectius, i també per a formar els equips de treball encarregats de cada zona d'estudi.

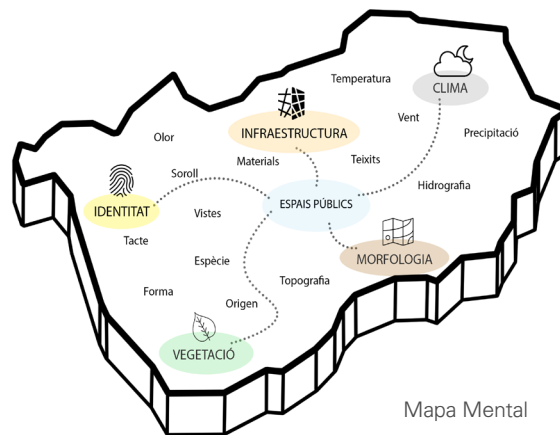
Per una part, els espais escollits per a desenvolupar al taller van ser les places de Bab Mahrouk, Sebbanine i Sidi Belhssen de la medina de Xauen. D'altra banda, l'equip tècnic ens va demanar profunditzar en el projecte de la plaça de Dbendiben iniciat el 2018; degut al seu valor arquitectònic i a la seva situació a la Medina, aquesta plaça va ser la primera en ser construïda.

Els participants i el taller

Per tal de clarificar els requeriments de la municipalitat, vam consultar a un professor marroquí especialitzat en patrimoni i urbanisme. Es van comentar tant aspectes tècnics, com socials i culturals d'una comunitat amb unes característiques molt pròpies, contribuint a definir la metodologia del taller.

Basat en el treball que s'ha desenvolupat pels 24 estudiants participants de Fes i Barcelona, la durada del taller es va establir en set dies i els estudiants es van dividir en 4 grups mixtes integrats per 6 estudiants segons la seva edat, la universitat de procedència i l'emplaçament preferent a estudiar.

Es van estudiar característiques tangibles i intangibles, com la infraestructura, la vegetació, la morfologia, el clima, el caràcter, la identitat, etc... (mostrats al gràfic) i, juntament amb els requeriments de la municipalitat, foren el punt de partida per al desenvolupament dels projectes. Els estudiants van projectar les seves propostes de rehabilitació en dues fases. Primerament, van tenir dos dies per fer una presentació on mostressin els punts dèbils, les amenaces, els punts forts i les oportunitats (anàlisi DAFO). Després van tenir tres dies per portar una proposta, debatuda pels participants i amb la millora dels consells i l'avaluació dels professors. L'últim dia, tots els equips i alguns tècnics de l'ajuntament van participar en una sessió oberta, on la municipalitat de Xauen va tenir una resposta molt positiva i va mostrar interès en dur a terme el projecte de Dbendiben.

Valors del projecte

Els objectius del projecte són:

- Promoure la cooperació, tant internacional -entre estudiants i professors de Barcelona i Marroc- i local -cooperant amb la comunitat mitjançant la implementació del procés participatiu en els processos de disseny-.
- Millorar la qualitat de vida i preservar l'activitat diària a través de la rehabilitació de l'espai públic i l'arquitectura a l'antiga Medina.
- Potenciar el desenvolupament econòmic local sostenible, entenent que el turisme i els seus interessos sectorials no han d'entrar en conflicte amb l'activitat quotidiana i no han de promoure la gentrificació.
- Treballar segons els principis de sostenibilitat ambiental i bioconstrucció, utilitzant materials de l'entorn amb un baix impacte ambiental.
- Col.laborar amb treballadors i empreses locals per incentivar l'intercanvi de coneixement i les millores en l'arquitectura existent, respectant les tècniques de construcció tradicional i evitant l'ús de processos de rehabilitació erronis.

La Metodologia

Aprendre fent

L'ETSAB té una llarga i intensa tradició en l'organització i participació en tallers internacionals. Forma part de la nostra política internacional. Estem en el convenciment que a l'ETSAB, el fet de treballar conjuntament amb persones de diferents àmbits culturals, socials i geogràfics és una excel·lent formació per l'alumnat i professorat. Per això, l'ETSAB va acollir la idea de les ONG Base-A i Aikaria per organitzar un taller al Marroc amb estudiantat de la nostra escola i alumnes d'una escola d'arquitectura local. La proposta es va fer encara més atractiva suggerint un lloc de treball apassionant: l'antiga Medina de Xauen i el seu espai públic.

Una activitat de taller sol ser un treball a temps complet per a la majoria de les persones participants, inclòs l'equip de professorat, centrant a tothom en el mateix tema. Sempre obre la mentalitat, permetent analitzar i discutir qüestions de tota mena i diferents punts de vista. Obliga a pensar amb precisió i a explicar clarament. Millora l'establiment de compromisos: tan referits als continguts del treball com a la manera de dur-los a terme. És una oportunitat per treballar de manera transversal o fins i tot interdisciplinària. Amplia la xarxa social i professional de totes les persones participants. És a dir, els tallers internacionals tenen un rendiment molt alt que justifica tot l'esforç necessari per organitzar-los.

A Xauen vam tenir l'oportunitat de conèixer una altra cultura, compartir diferents ensenyaments i coneixements de fons, fins i tot costums, i l'experiència de buscar llocs comuns i treballar conjuntament ha estat absolutament positiva.

Treballar en un entorn arquitectònic divers estimula la reflexió. Pot ser que tingui a veure amb aspectes culturals i històrics, les condicions climàtiques i la tradició de la construcció. Tots aquests factors obtenen respostes diferents, per la qual cosa hem de ser persones despertes i permeables per poder integrar-los en el procés de disseny. Conèixer el magnífic espai urbà de Xauen i la seva gent proposant una seqüència d'intervencions relacionades a la seva antiga Medina ha estat una experiència molt enriquidora.

Un Taller Internacional inclou també tota mena de coneixements, alguns no relacionats directament amb el compromís acadèmic, però no menys valuosos. La nostra contribució futura a millorar els llocs on es desenvoluparà la vida descansa també en la nostra capacitat d'observar i reflexionar sobre la realitat, tan diversa com sigui aquesta. L'escassetat introdueix intensitat. Et fa introduir prioritats, desfer-se de tot allò que no és essencial o no contribueix al desenvolupament del projecte. El temps limitat t'impulsa per a arribar a conclusions clares i permet presentar un resultat sintètic.

El disseny del Taller té una forma clarament diferent de l'estudi actual, però comparteix la característica principal: una forma específica "d'aprendre fent" comuna a totes les Escoles d'Arquitectura del món. És la nostra pròpia pedagogia, on intentem assajar el funcionament dels estudis arquitectònics. Però si, a més, el Taller funciona amb un lloc i un compromís reals, amb usuaris reals amb els quals es pot parlar i conversar, que va ser el cas, el resultat podria ser una experiència formativa única. En aquest sentit, el Taller constitueix un mitjà extraordinari de transferència de coneixement, i, com en aquest cas, la cooperació internacional.

És llavors quan el Taller es converteix en una veritable prova d'una oficina internacional: alumnat i equip de tutorització treballant en equip, com a col·legues o col·laboradors per a clientela real i persones usuàries reals. Tot l'equip d'estudi és -gairebé- igual. La tutorització, que no està obligada a atorgar cap mena de tarifa, només convenç amb raons. I com és la persona més interessada de totes en la realització del treball, ha de posar en pràctica una crítica constructiva. Això fa que el taller sigui un mitjà pedagògic tan valuós.

Fotografia de Virginia Ruana. Plaça Sidi Belhassen. La Medina de Xauen 2019

Testimonis

Meryem i Yassine, estudiants de Fes:

“COMUNICACIÓ. Aquesta experiència ens ha ensenyat que l’arquitectura ens dona una oportunitat de cooperar i d’obrir les nostres ments. Espero que ens puguem trobar a la plaça que vam treballar junts i que aquest taller es segueixi fent els pròxims anys.”

Khalil Morad, professor de Fes:

“AGRAÏT. Experimentar la cooperació per primera vegada em fa sentir orgullós. Em porta molts bons records.”

Marta, Carla i Maroua, estudiants de Barcelona:

“CONNEXIÓ. Ha sigut una oportunitat per deixar de banda les nostres vides estressant si còmodes per treballar junts aquí al Marroc i contribuir a la millora de les vides l’altra gent”.

Laia i Jordi, estudiants de Barcelona:

“TREBALL EN EQUIP. Vaig venir aquí sense saber res sobre programes de disseny però al final he après molt, no només en el camp de l’arquitectura sinó que també com a experiència personal. Ha sigut molt intens.”

Ana i Eric, estudiants de Barcelona:

“METODOLOGIA DE TREBALL. Gràcies a aquest taller, vam aprendre a treballar de forma cooperativa com implementa la associació Base-A, amb la visió d’una arquitectura que transcendeix de la pròpia arquitectura, ressaltant els aspectes socials i històrics, pensant com a usuaris, i perseguint la interacció entre voluntaris, locals i professionals.”

Fotografia de Judit Taberna. La Medina de Xauen 2019

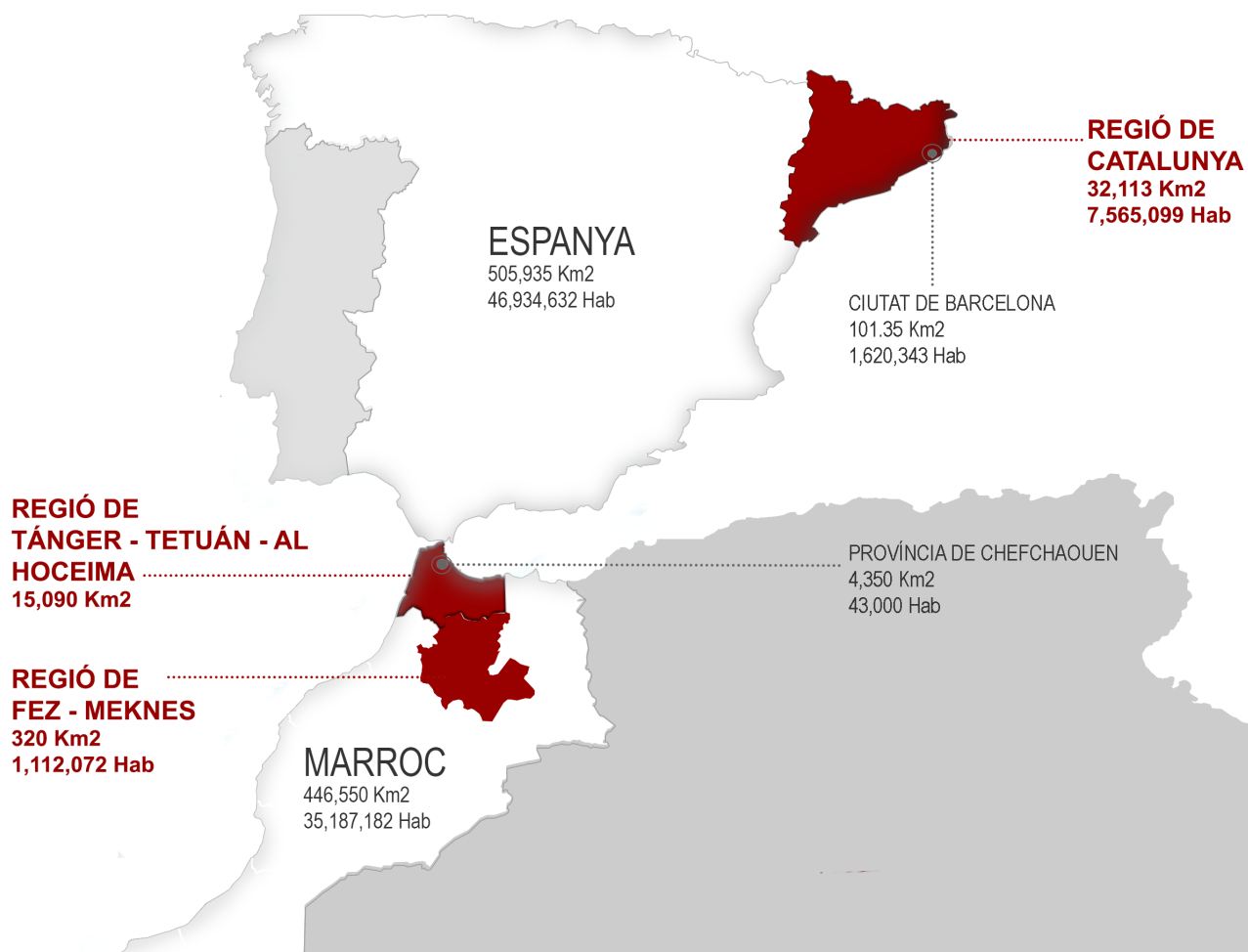
Fotografia el grup de Sebbanine. La Medina de Xauen 2019

Fotografia el grup de Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

La Medina de Xauen

Territori: Situació

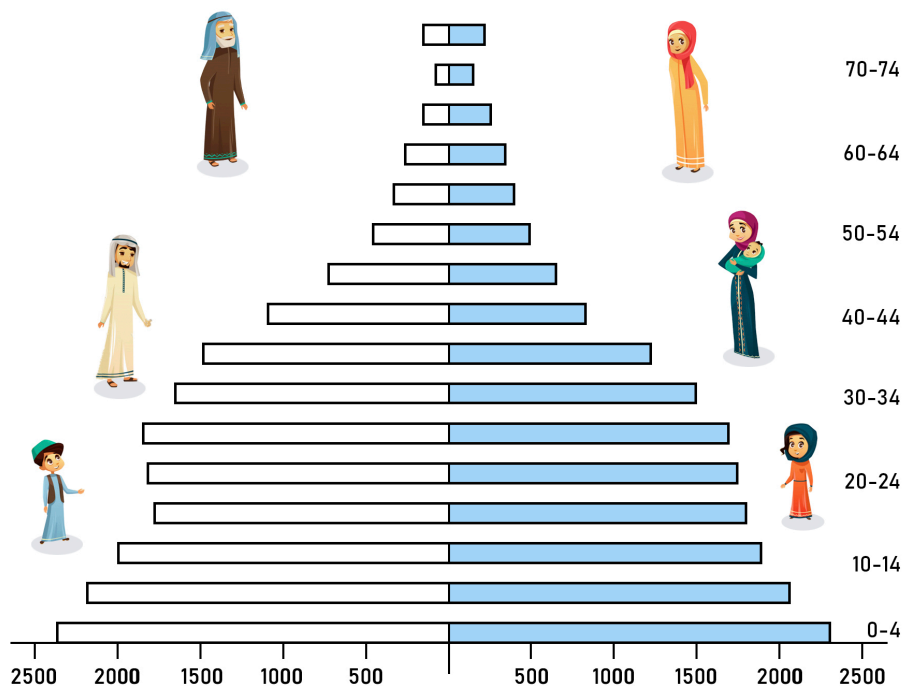

Territori: Població

La població de Xauen resulta d'una barreja de persones d'origen divers, que han arribat a la ciutat al llarg de la seva història. Els primers chaunís eren descendents de berbers, mentre que el 50% de la població original estava formada per milers de famílies andaluses, tant musulmanes com jueves, que van arribar del sud d'Espanya entre els segles XV i XVII. Actualment, la població original de Chaouen s'acompanya de residents estrangers que han adquirit una casa a la ciutat.

La primera estimació de la població de Chefchaouen, feta per C. de Foucauld al juliol de 1883, va suggerir una població d'entre 3.000 i 4.000 habitants.

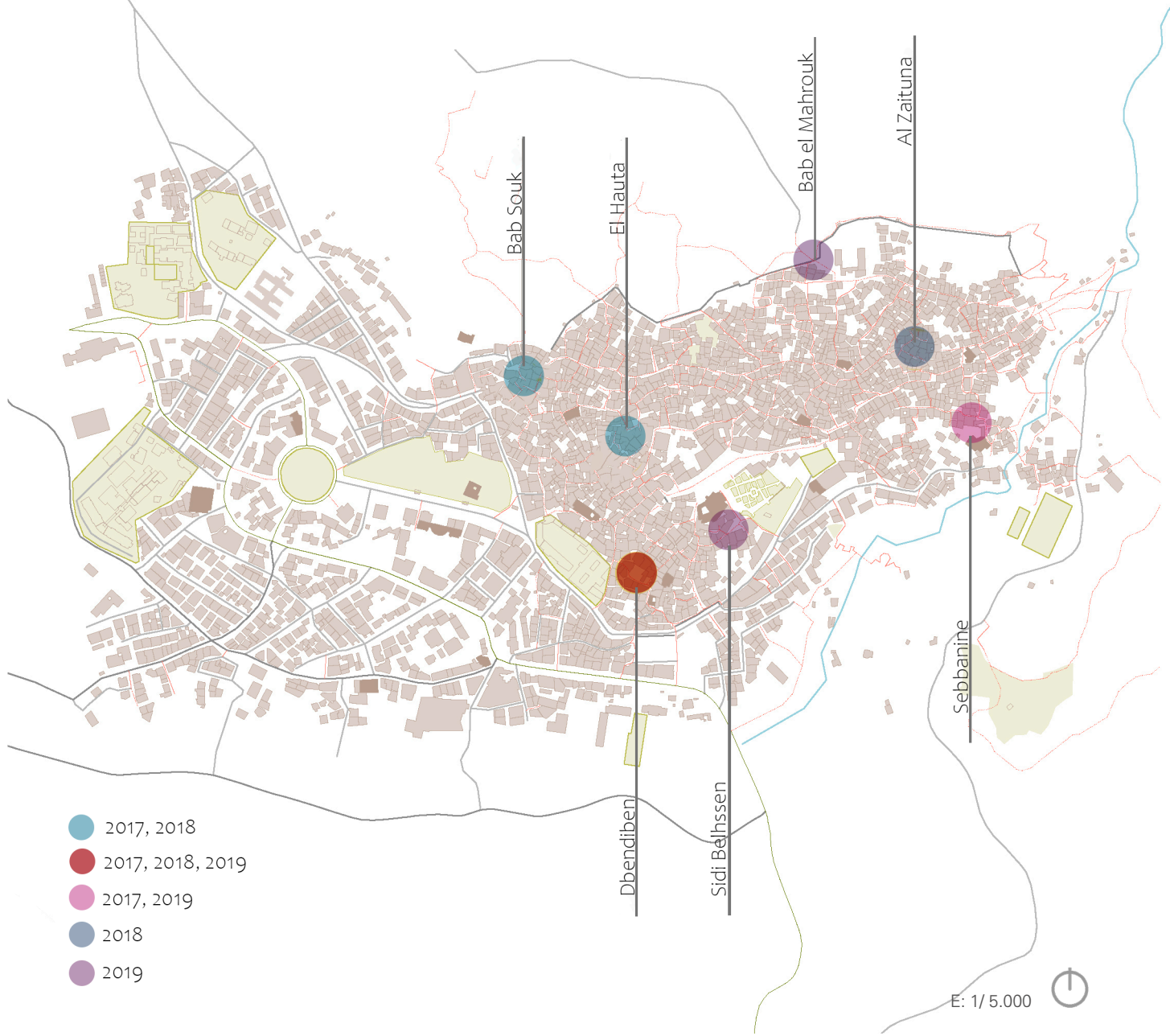
Després de la colonització espanyola al 1920, la població era de 10.000 habitants. L'augment de la natalitat juntament amb la immigració de poblacions veïnes, augmenten el nombre d'habitants de Chaouen a 23.563 el 1982, o 42.914 el 1994 (19.567 dels quals a la Medina), un nombre que es manté aproximadament en el present.

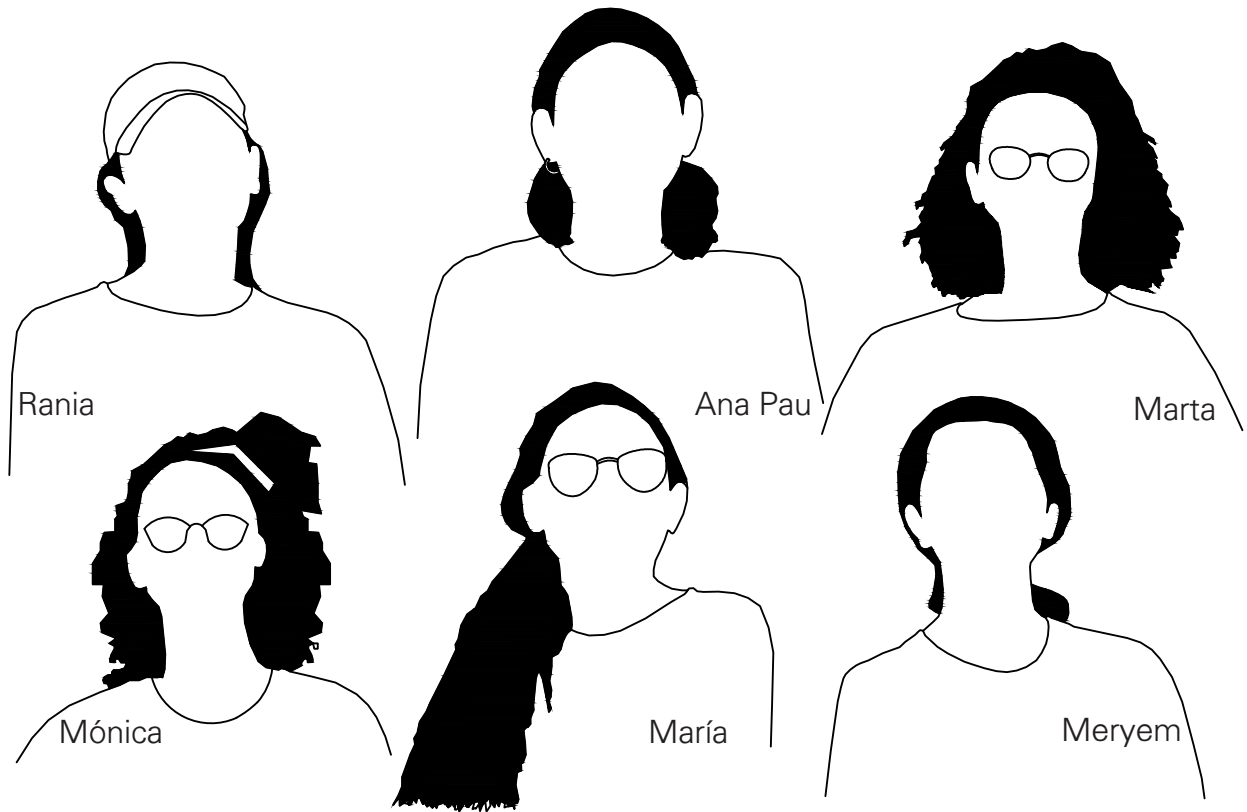

Piràmide d'edat

Els Projectes

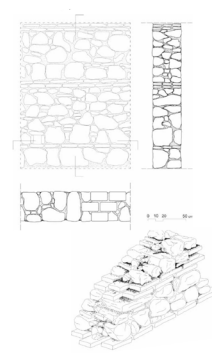

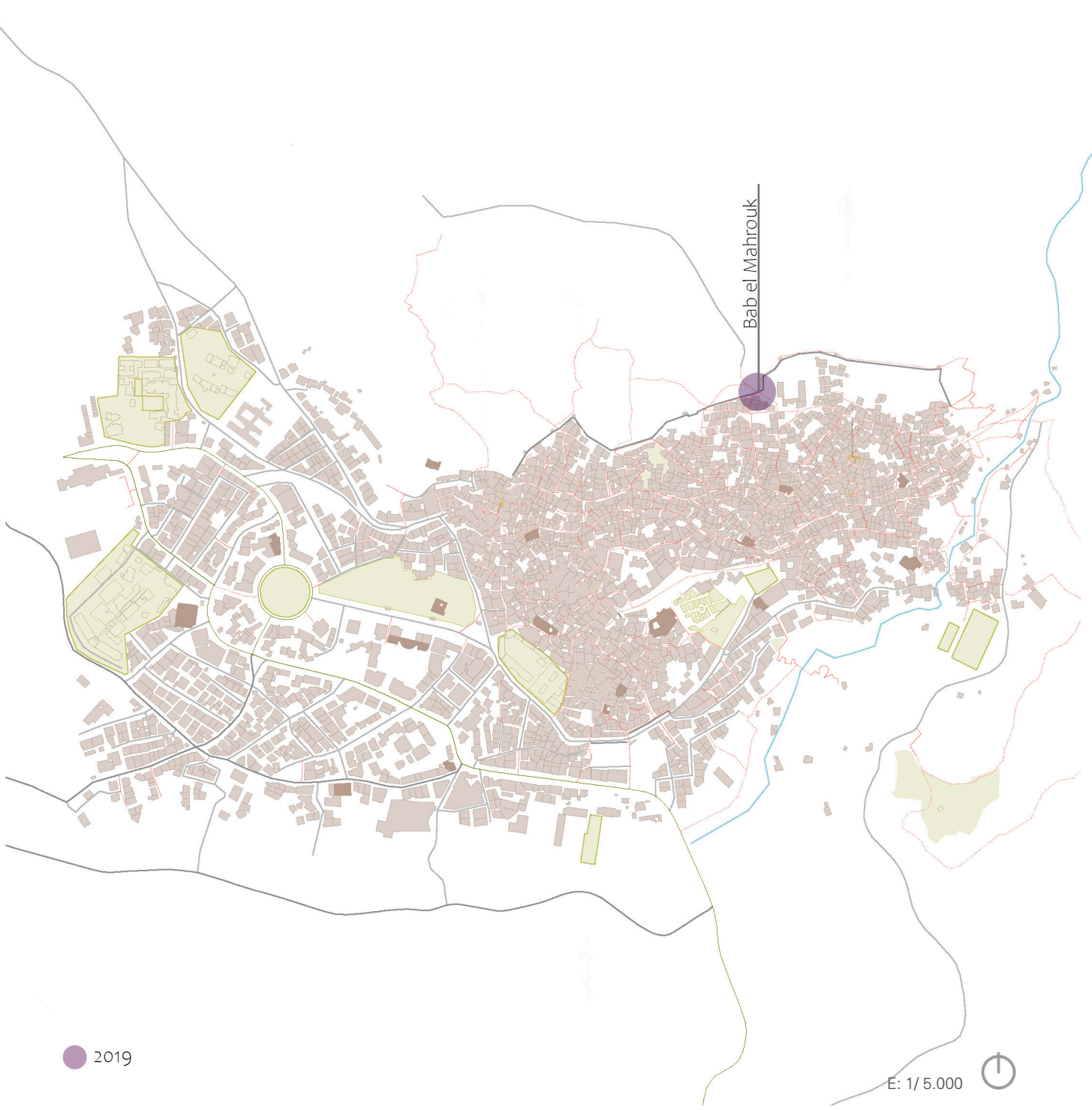
Bab El Mahrouk

El mur original tenia 1.028 m de llargada, va ser construït entre els segles XV-XVI i està situat a 690 m sobre el nivell del mar. Actualment es mantenen quatre de les torres, i la seva llargada és de 560 m. La porta "El Mahrouk" es va construir entre el 1483 i 1493. Mahrouk és una paraula àrab que literalment vol dir cremat, podem trobar diverses històries sobre l'origen del nom de la porta. Una ens diu que va ser cremada per entrar i robar a la ciutat. Una altra que la porta va ser construïda per un home de nom Abdul, que tenia el pseudònim de Mahrouk, que també va fer una altra porta a Nador. La tercera història parla sobre la mort d'una tribu que va ser cremada en aquesta plaça.

Bab Mahrouk està construïda amb un mur d'estructura autoportant amb pedres de diferents tamanys i entrelaçada amb maons. Té dos acabats de façana: coberta de ciment/argila o sense revestiment. La característica principal és que el mur no és homogeni al llarg de la via, i es distingeix clarament la part rehabilitada de la original. Addicionalment, les torres estan fetes de murs de càrrega amb diferents acabats.

● 2019

E: 1/5.000

Sair:

"En un principi les portes es tancaven a les 10 p.m. Fa 15 anys, no hi havia una via construïda, i per aquesta raó els cotxes no estaven habilitats per entrar a la ciutat".

Una dona local:

"Jo visc dins l'antiga Medina des de petita, i he passat per Bab Mahrouk moltes vegades al dia sentint-me segura. Sento que no és necessària una altra vista".

Una pastora:

"Casa meua està just al costat de Bab Mahrouk; visc aquí des del 1975 amb el meu marit i la meua filla. Vaig a pasturar a les muntanyes, però a vegades em sento insegura".

Una parella local:

"Normalment aparcàvem el cotxe al pàrquing pròxim a Bab Mahrouk, perquè el considerem la via més ràpida per accedir a la Medina. Desitjaríem que hi haguessin llocs per a que els petits poguessin jugar mentre nosaltres descansem i gaudim de les vistes".

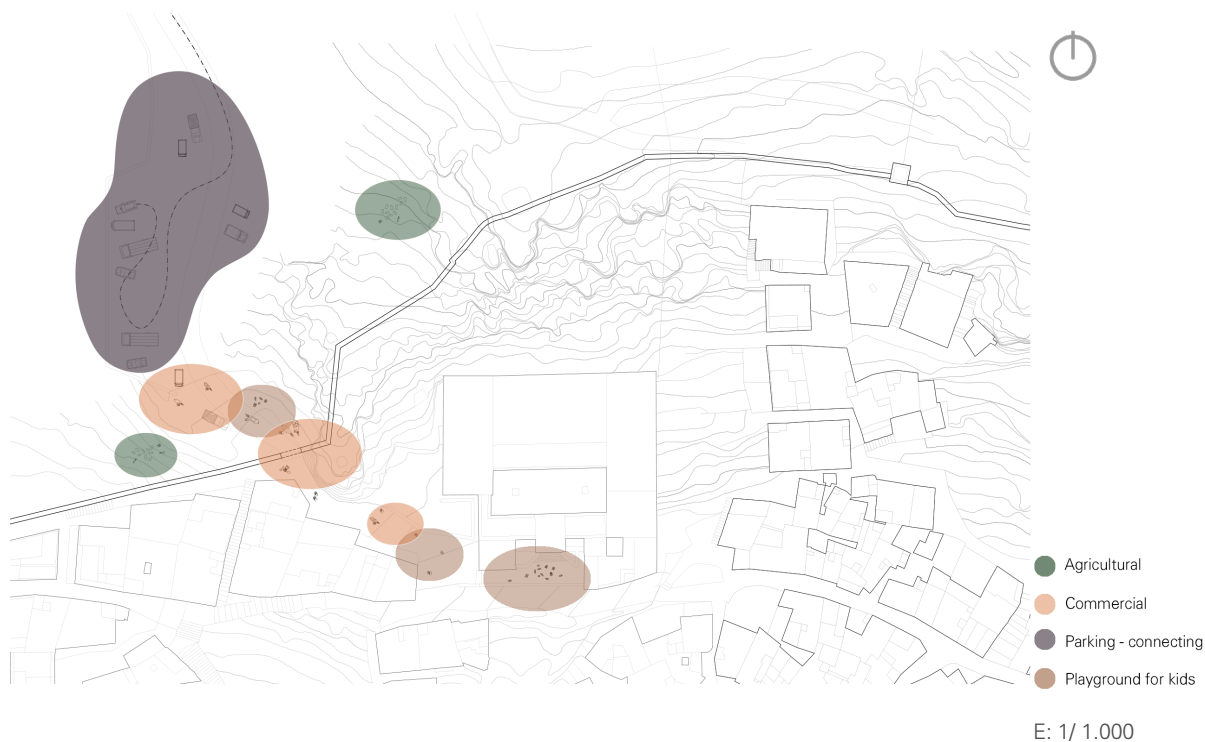
Anàlisi Contextual

Vistes i Edificis

El projecte es troba al llarg del mur que rodeja l'antiga Medina, a la porta de Bab Mahrouk, al nord de Xauen. Aquesta àrea ha estat influenciada per activitats tant de dins com de fora de la Medina al llarg del temps.

Usos dels espais

Actualment a l'àrea hi conviuen diferents activitats: per una banda, dins de la Medina hi ha una escola i edificis residencials; d'altra banda, fora la Medina hi ha un pàrquing, un espai que s'utilitza pel ramat d'ovelles i cabres i una carretera que connecta Xauen amb altres municipis, amb l'Hotel Atlas Xauen, el cementiri Sidi Abdel Hamid i el projecte del Parc Natural.

Transicions

Fotografia de Ana Tafur. La Medina de Xauen 2019

Aquarel·la de Meryem Abkari & Rania Farid. La Medina de Xauen 2019

La transició dels arcs als murs és un dels aspectes que ressalta la identitat de Xauen i fa possible la interacció dels espais.

Marc paisatgístic

Fotografia de Mónica Zamora. La Medina de Xauen 2019

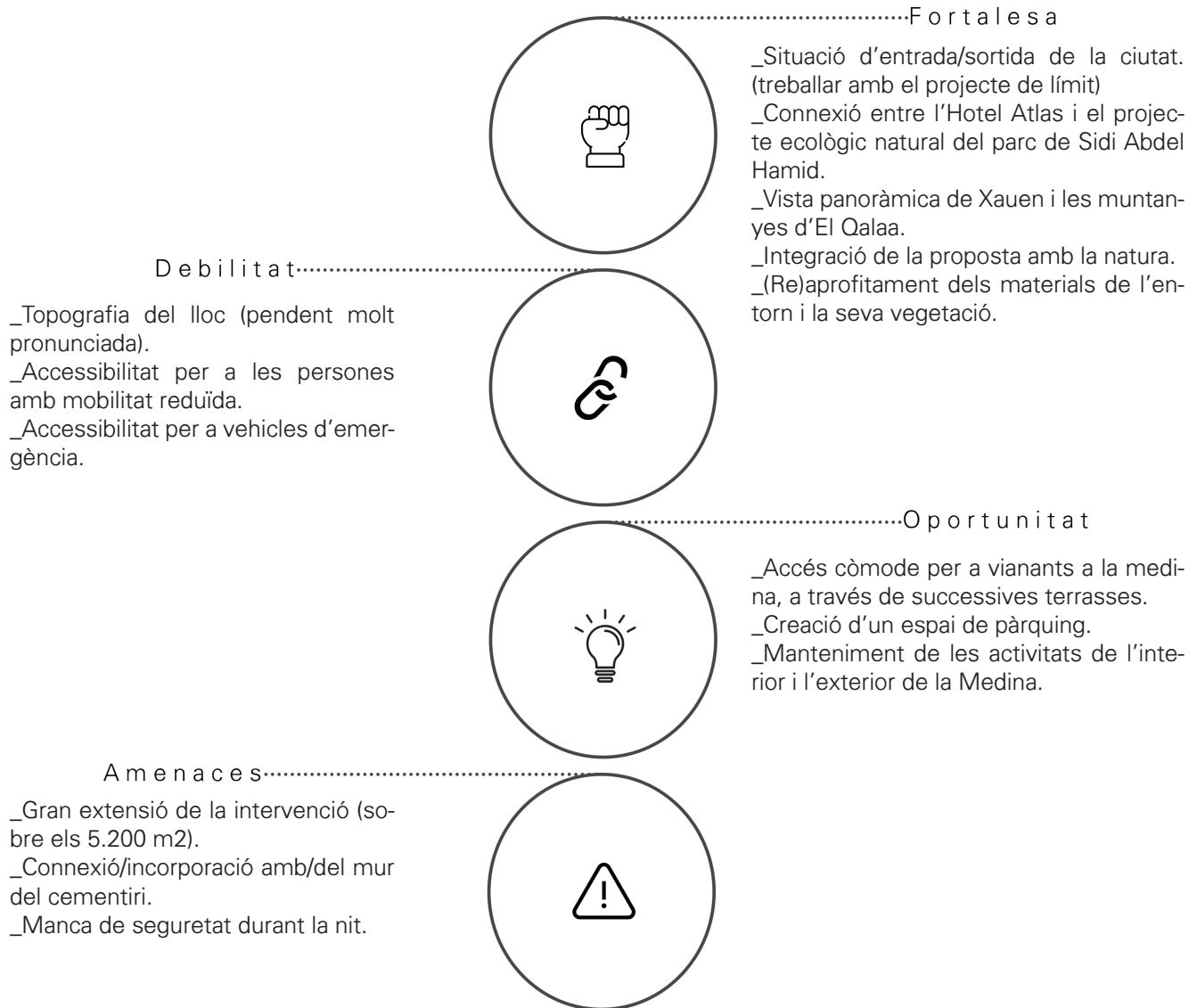
Aquarel·la de Meryem Abkari & Rania Farid. La Medina de Xauen 2019

Els forats dels murs són marcs que emmarquen l'espectacular paisatge de la Medina i, si mirem de forma més acurada, podem percebre com estan enfocant les diferents mesquites de la ciutat.

Fotografias de Mónica Zamora & Ana Tafur. La Medina de Xauen 2019

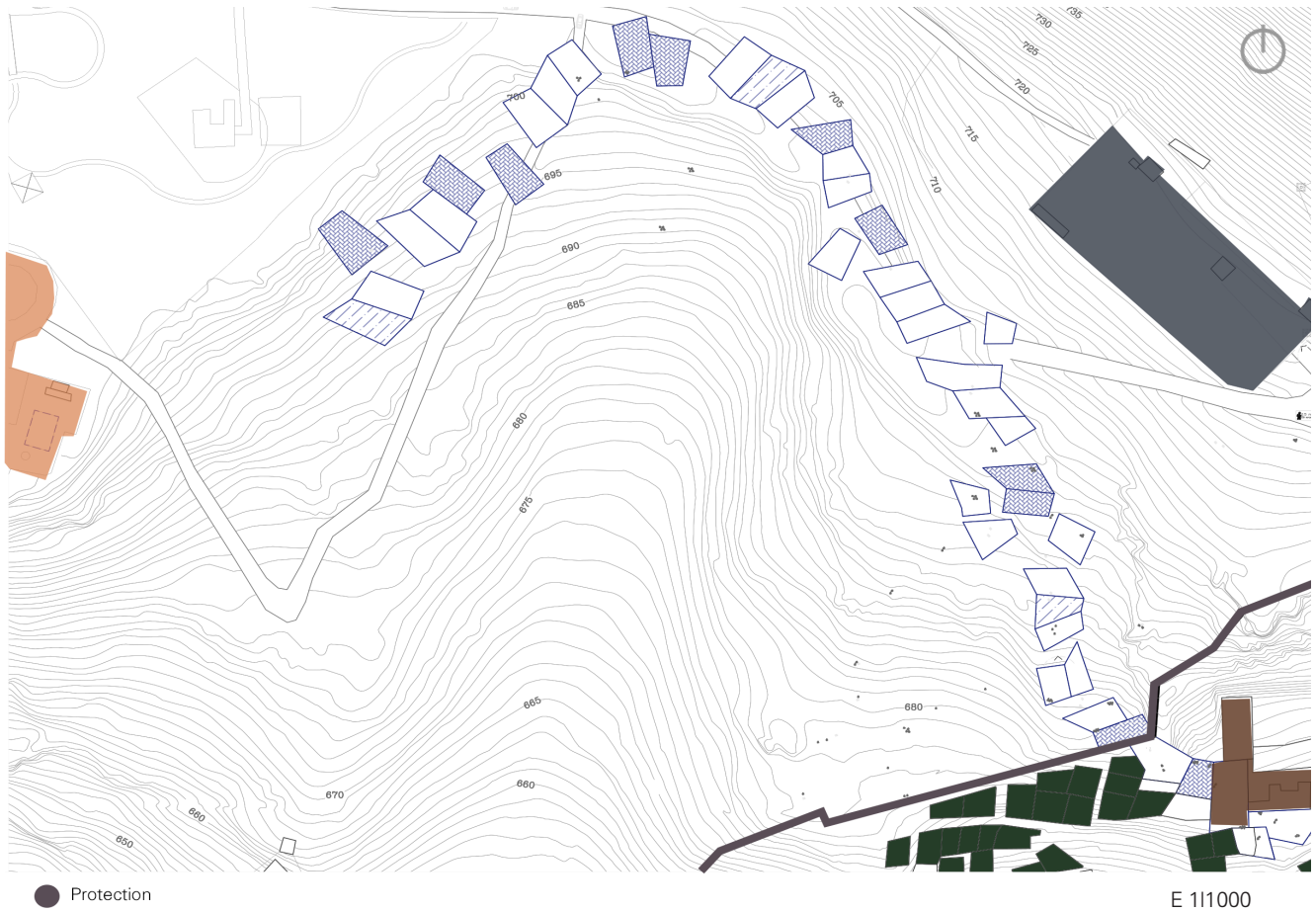

Fotografia de Ana Tafur. La Medina de Xauen 2019

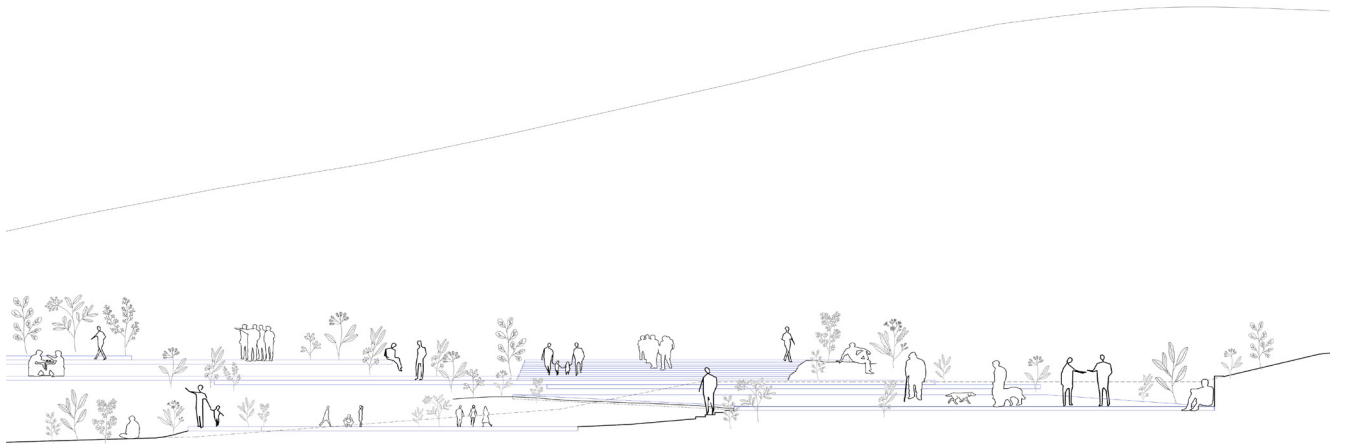
Fotografia de Ana Tafur. La Medina de Xauen 2019

La Proposta

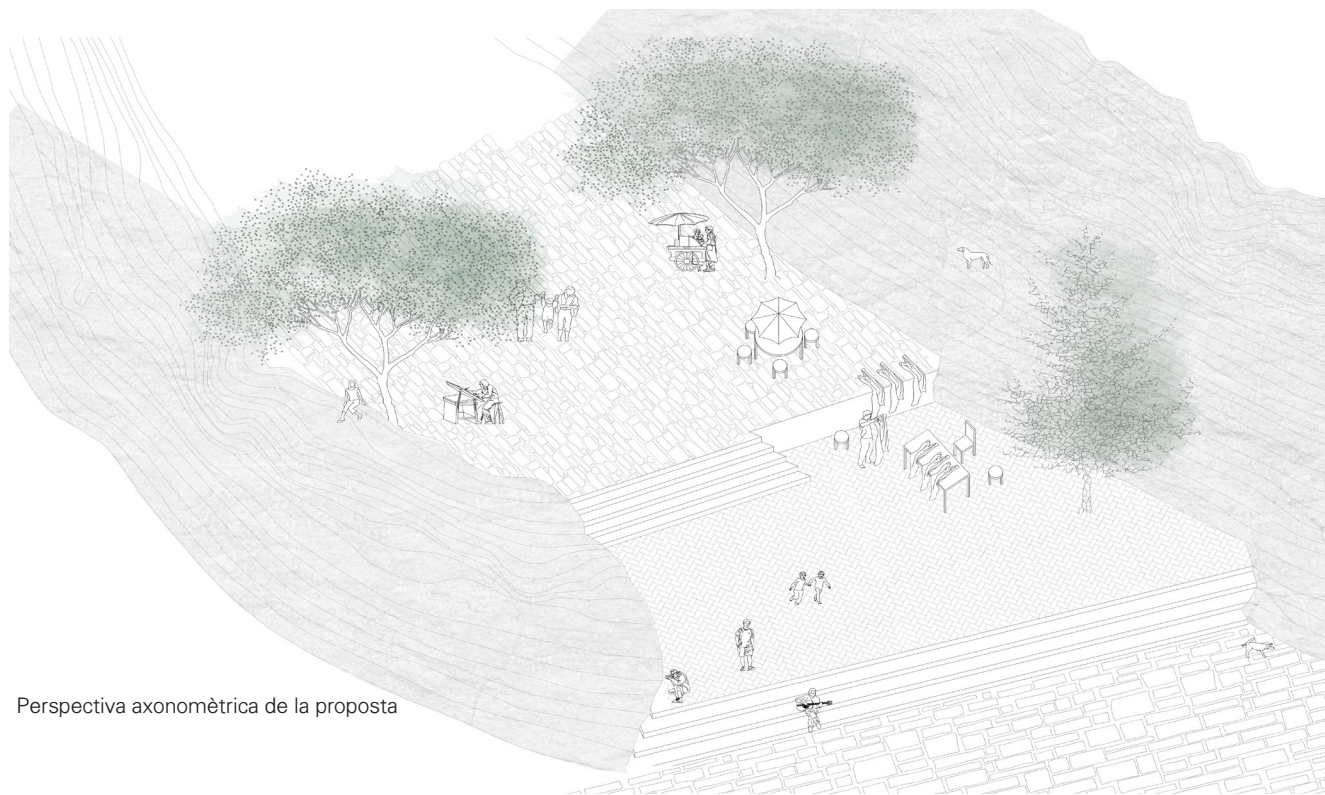
Actualment coexisteixen diferents usos en aquest lloc, i com a resultat de l'anàlisi previ, la proposta suggereix la incorporació d'una inclusiva, agradable i fàcil ruta dissenyada per a locals i forans, tant per vehicles com per viants, per a arribar a Xauen, principalment per a arribar al lloc principal de la Medina de Xauen, Ras el Maa, a 450 mts de Bab Mahrouk.

Secció il·lustrativa de la proposta

La proposta està basada en cinc aspectes que destaquen la identitat de Xauen: terrasses, integració, transició, espais col·lectius i marcs paisatgístics. Aquests aspectes condueixen a crear terrasses per passar d'un punt a l'altre, tenint en compte la pendent pronunciada del lloc i fent una transició escalada entre l'interior de la Medina i la vegetació de fora, i viceversa.

Perspectiva axonòmica de la proposta

Aquestes terrasses són la clau per establir la continuïtat entre les places de la Medina, i perllongar les activitats de l'espai públic de l'interior de la ciutat a l'exterior.

Aquarel·la de Meryem Abkari & Rania Farid. La Medina de Xauen 2019

La proposta posa en valor el lloc on es desenvoluparà, per aquest motiu les plataformes estan fetes de materials locals i naturals perquè s'integri, sigui ecològic, i formi part del lloc. La proposta aprofita l'esplèndida vista des del cim que permet conèixer tant l'interior de la Medina com l'espai paisatgístic natural que hi ha darrera d'ella.

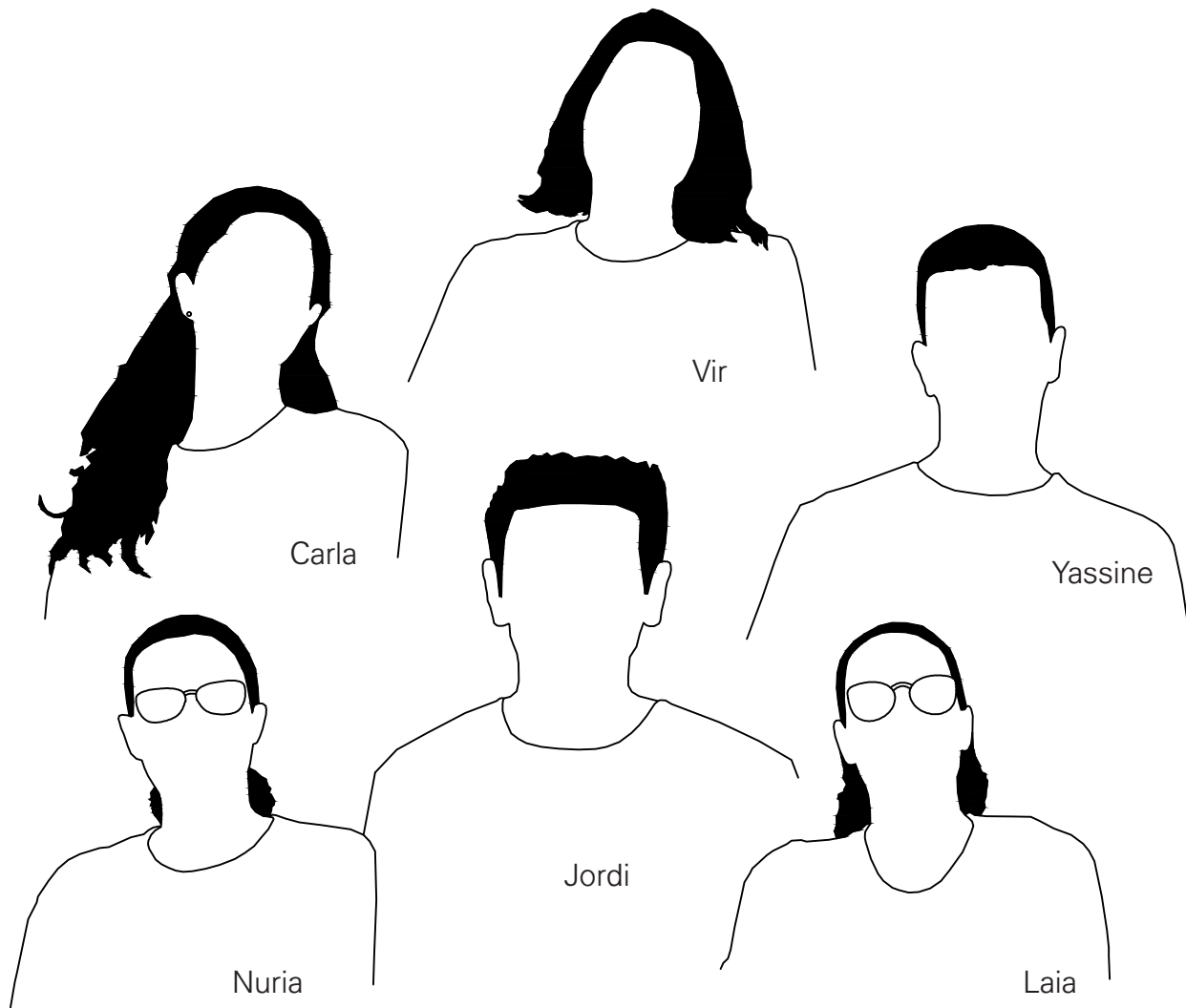

Aquarel·la de Meryem Abkari & Rania Farid. La Medina de Xauen 2019

Aquarel·la de Meryem Abkari & Rania Farid. La Medina de Pauert 2019

Els diferents tamanys, nivells i materials de les plataformes permetran que les persones utilitzin els espais àmpliament depenent de les seves necessitats. Tanmateix les terrasses estan fetes per ser multifuncionals, igual que els espais col·lectius de dins de la Medina.

Carla

Vir

Yassine

Nuria

Jordi

Laia

Sidi Belhassen

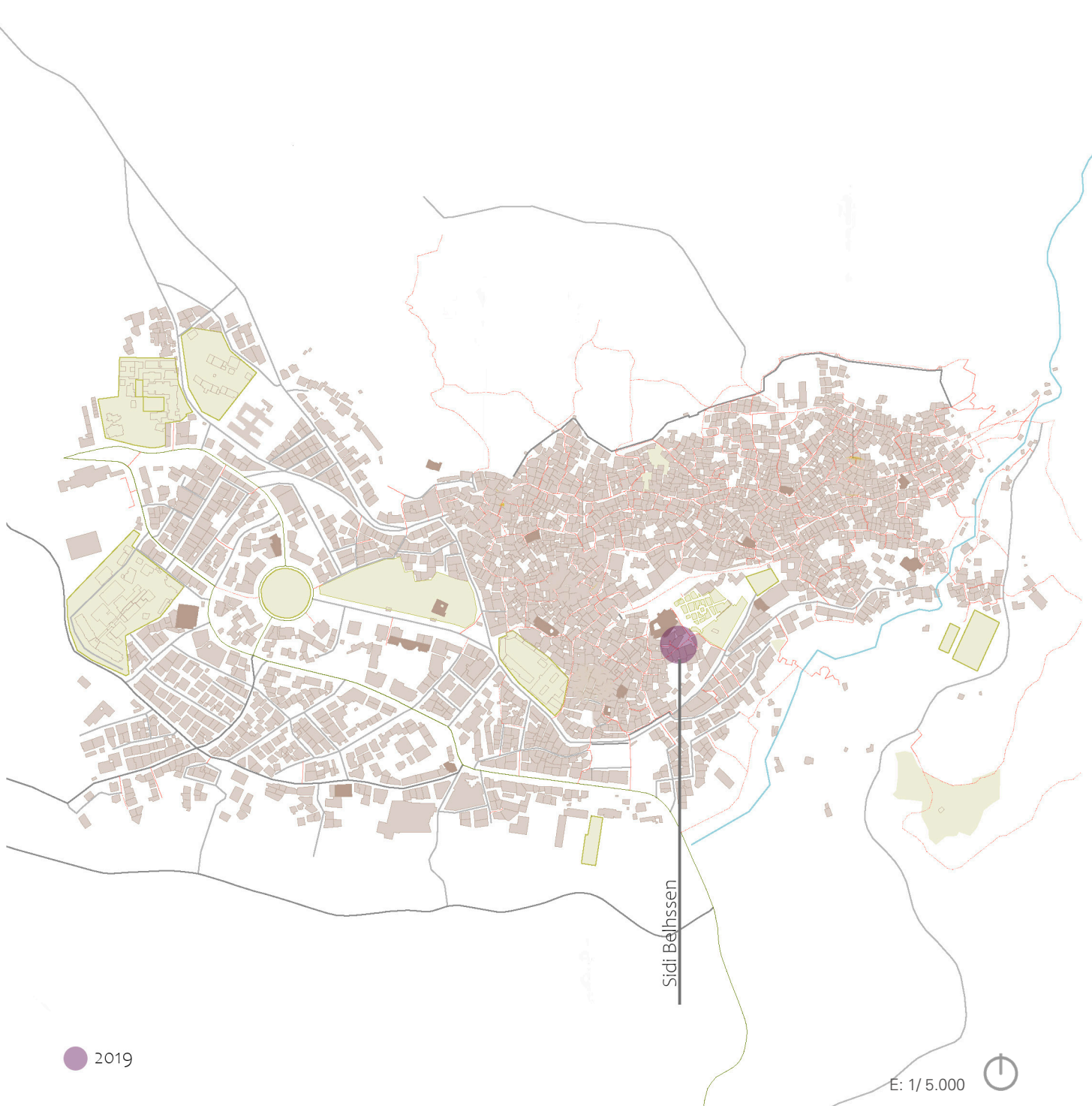
La plaça Sidi Belhassen està situada a la Medina de Xauen, al costat de la Kasbah, on es troben els carrers de Sidi Bellehcn, el Mellah i el carrer de la Kasbah.

Croquis de la plaça Sidi Belhassen

La forma característica de Sidi Belhassen és per l'ús que tenia en el passat: l'esdeveniment musulmà de la matança del corder. Quan succeeix, la sang que brota de l'animal llisca per la pendent fins que arriba al desaigüe.

Avui en dia, aquesta plaça és la intersecció de diferents situacions urbanes. Sidi Belhassen es connecta amb la plaça principal de Outa el Hammam a través d'un irregular i estret passatge, al llarg del mur de la Kasbah, a on trobem una de les entrades a la Gran Mesquita rodejada de parades de venda de tot tipus de materials de segona mà.

● 2019

E: 1/5.000

Collage panoràmic produït pel grup Sidi Belhassen. La Medina de Xaouen 2019

..... Abdel i Akram:

"Normalment no juguem aquí a la pilota, ja que no es queda mai quieta, sempre se'n va cap avall de les escales. Així que ens assentem aquí a refrescar-nos i a vegades fem carreres de baixada".

..... Anás:

"Soc un mercader, i m'estic en aquesta zona perquè és concorregut durant el dia i la nit. A més, hi ha ombra durant el dia i està al costat de la Mesquita, així que quasi sempre arribo a temps".

..... Zahira:

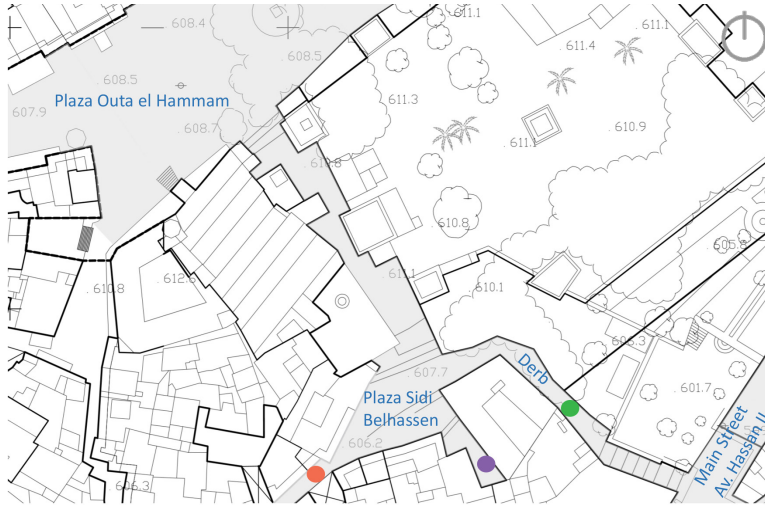
"El meu marit i jo no som d'aquesta zona, però ens agrada passejar per aquí i anar de compres ja que és una plaça molt maca i activa, vibrant. El problema és que és difícil venir aquí amb la cadireta del nen, per les escales. És com anar d'escalada".

Fotografia de Virginia Ruana. "Forn" la plaça Sidi Belhassen. La Medina de Xaouen 2019

Anàlisis Contextual

Ubicació i Vistes

Fotografia de Jordi Prat & Virginia Ruana. Plaça Sidi Belhassen. La Medina de Xauen 2019

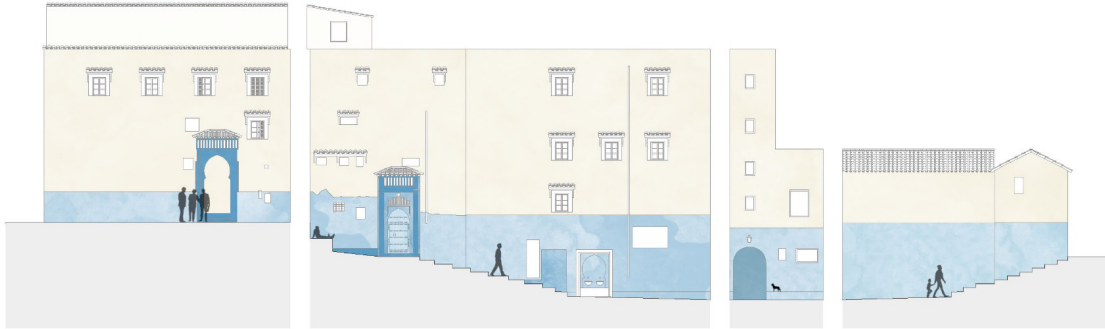
Edificis

Fotografia de Virginia Ruana. "La Kasbah". La Medina de Xauen 2019.

La plaça destaca pel seu valor històric. La seva localització, al costat de la Kasbah, indica que va ser la primera plaça construïda a la Medina de Xauen, també hi trobem un dels primers edificis de la Medina, on es poden veure les esquerdes provocades pels bombardejos.

Accessibilitat i Topografia

El carrer de Sidi Bellehcn es creua amb el carrer principal de l'Avinguda Hassan II a través d'una forta rampa, causant problemes d'accessibilitat

Fotografia de Jordi Prat. Plaça Sidi Belhanssen. La Medina de Xauen 2019

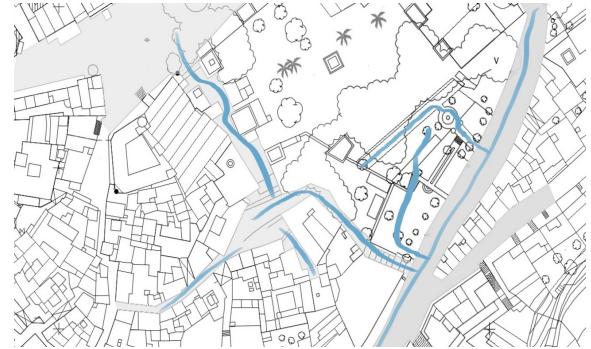
El comerç envaeix el carrer de Sidi Bellehcn, bloquejant els espais públics no només del propi carrer, sinó també de l'accés del carrer (pintat de blau) que condueix cap als habitatges.

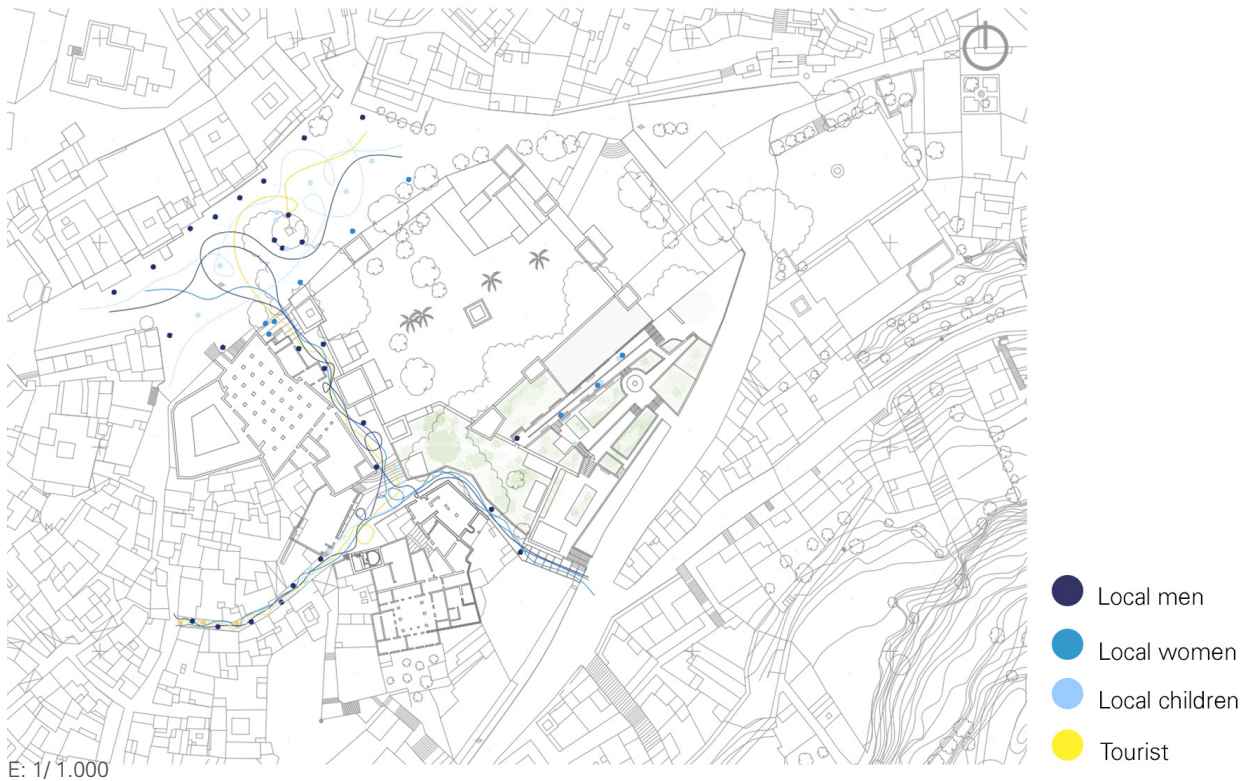
Fotografia de Jordi Prat. Plaça Sidi Belhassen, La Medina de Xauen 2019

Circulació

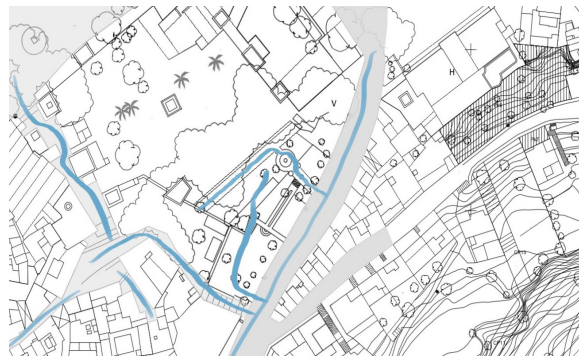
Al matí

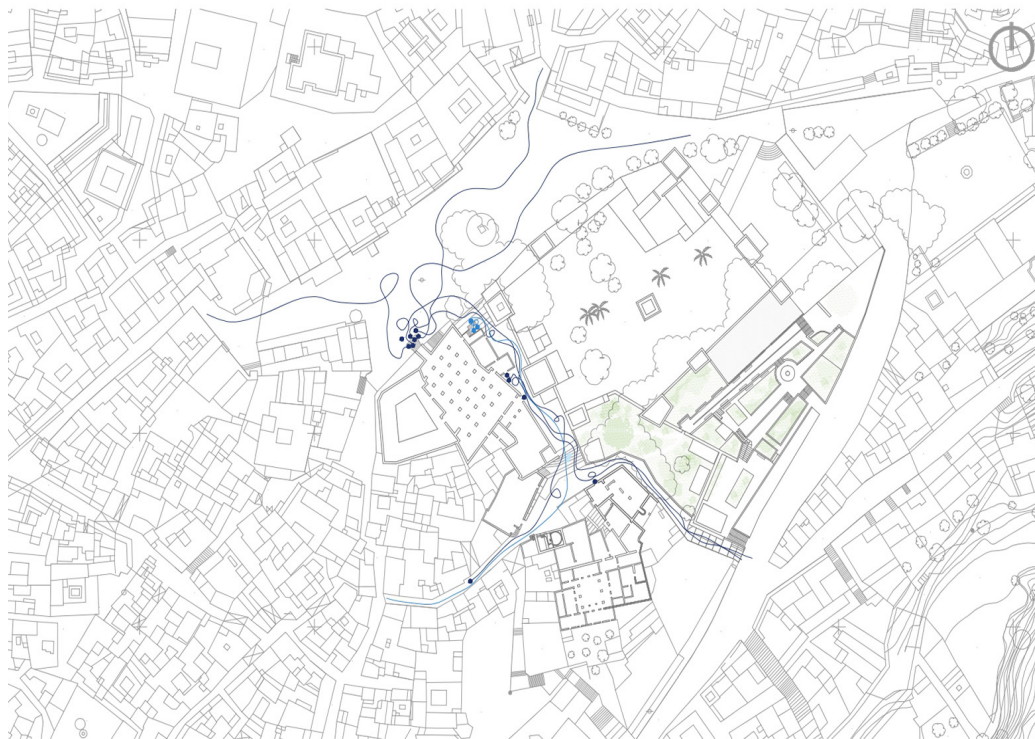
Com mostra el següent mapa, al matí es generen rutes espontànies que duen a terme tant locals com turistes. Tanmateix, els turistes freqüenten la plaça d'Outa El Hamman i, des d'allà, es dirigeixen a Sidi Belhassen.

Circulació
L'hora de la pregària

L'hora de la pregària condiona una activitat permanent que fan els locals, tant dones com homes. És una ruta repetitiva durant el dia que porta a la gent cap a la mesquita.

- Local men
- Local women

E: 1/ 1.000

Activitats
Durant el dia

Fotografia de Jordi Prat & Virginia Ruana.
La place Sidi Belhassen 2019

La varietat d'usos en els edificis de l'entorn, ajudats pel forn i la font, incrementen la sensació de dinamisme de la zona. Les places a Xauen potser no han estat planejades, però sí que estan estratègicament situades des del punt de vista comercial.

Activitats
Durant la nit

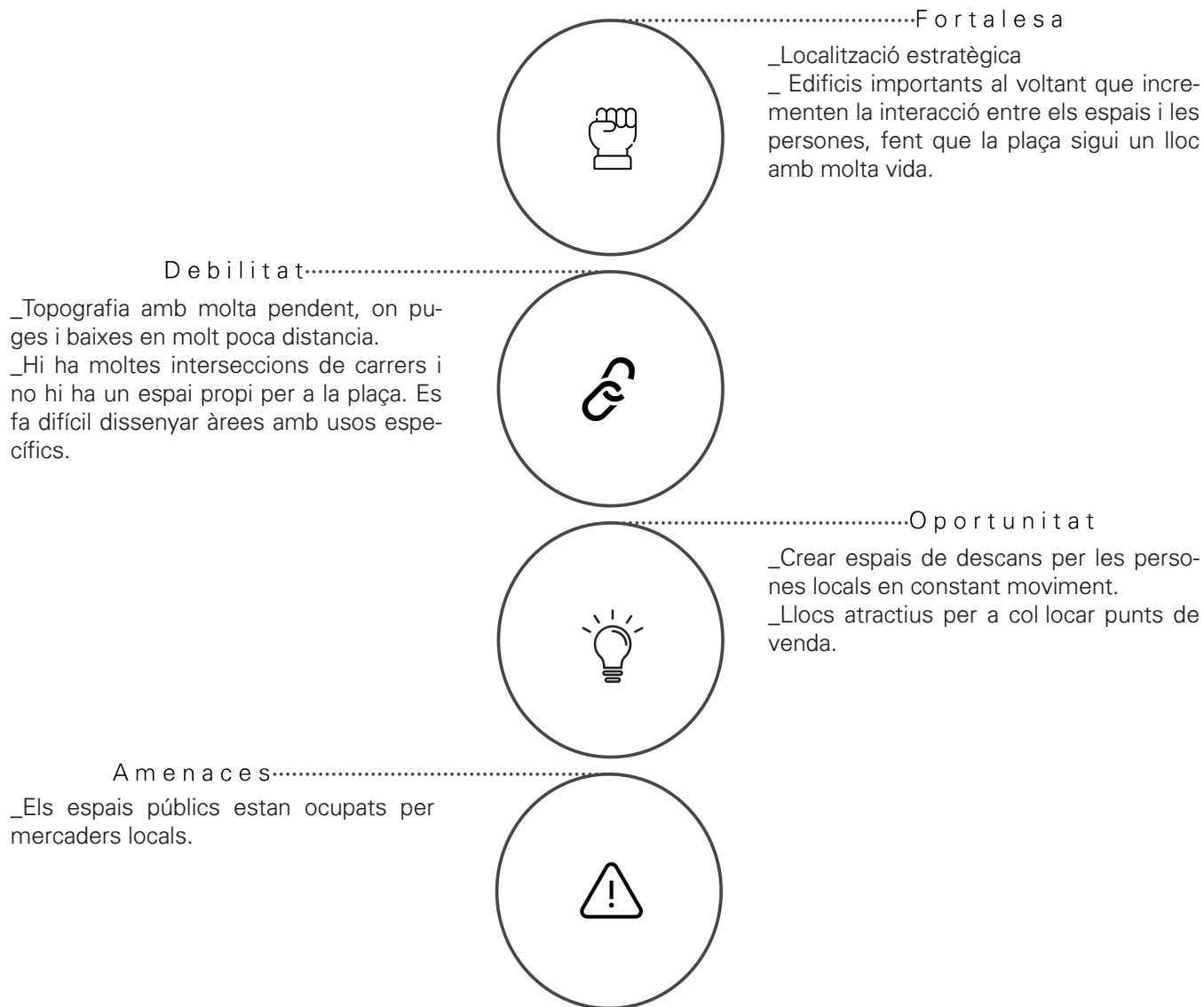

Fotografia de Jordi Prat & Virginia Ruana. Plaça Sidi Belhassen. 2019

La plaça és un testimoni de que quan les àrees residencials i comercials conviuen conjuntament, els espais estan ocupats més temps.

Croquis de Virginia Ruana. Plaça Sidi Belhassen. 2019

La Proposta

La proposta consisteix en millorar les debilitats exposades i adaptar l'espai a les necessitats actuals, preservant l'herència de la plaça i respectant la seva memòria i identitat. Per tant, entenent aquest espai com un espai de transició, la nostra proposta vol millorar l'accessibilitat: suggerint una alternativa de camins per a fer la pendent més suau tenint en compte les visuals; adaptant les diferents àrees on les persones poden reposar; redissenyant una escala multifuncional i homogeneïtzant l'alçada dels bancs, afegint una rampa i suavitzant la seva superfície. La nostra proposta també considera el disseny de la il·luminació per a donar seguretat quan no hi ha llum natural i suggereix la reorganització de la venda de segona mà. Aquests petits canvis milloraran la qualitat i l'ús de la plaça.

OPENING THE WALL

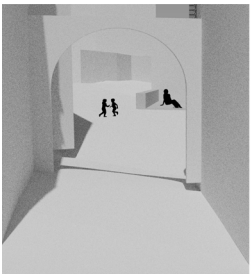
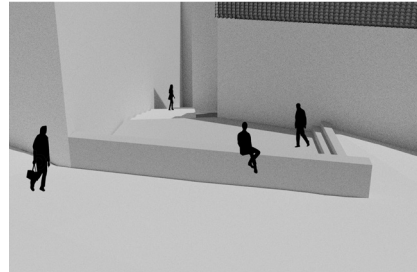
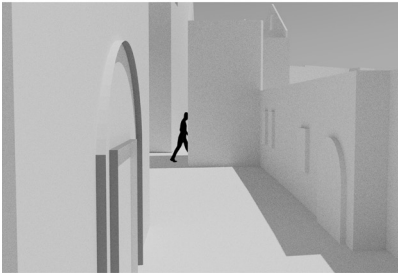
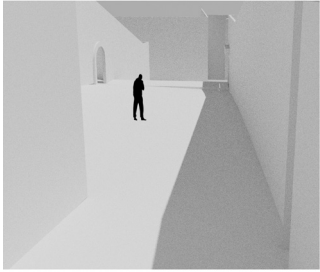
ADDING THE BENCH

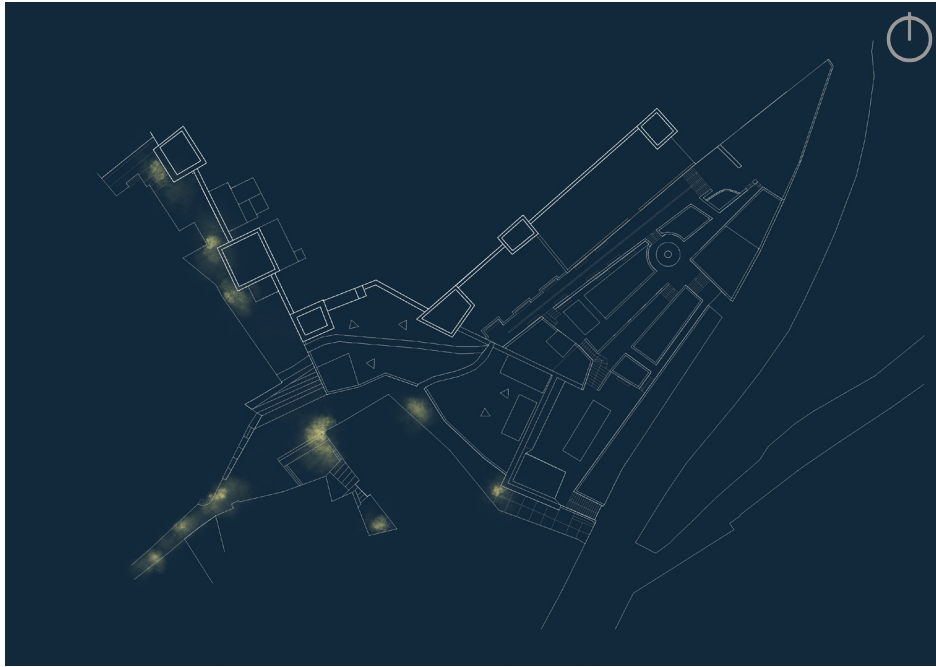
OPENING THE WALL

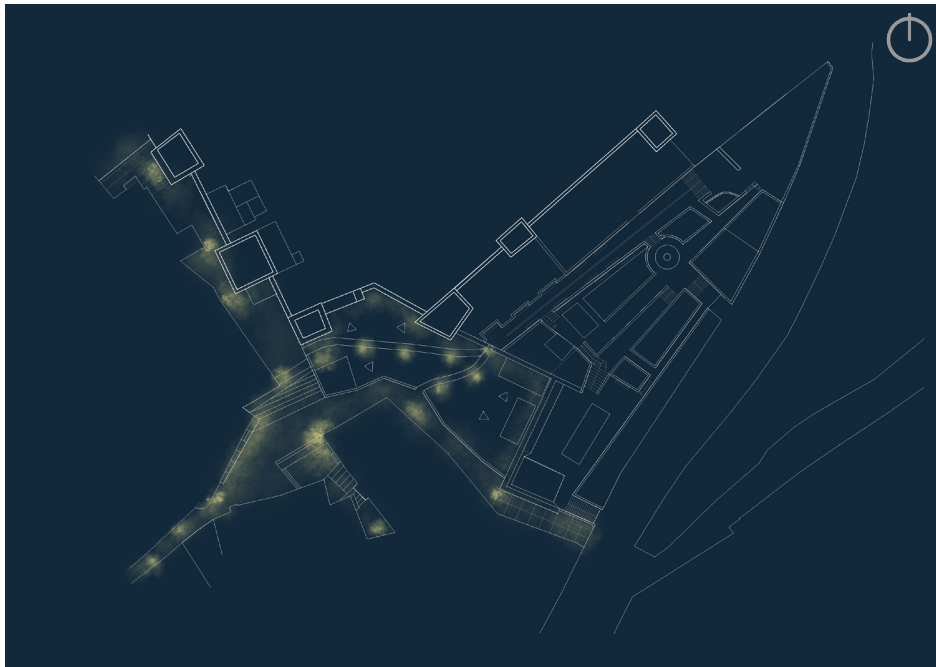
ADDING SIDEWALK + REMOVING THE ROCKS

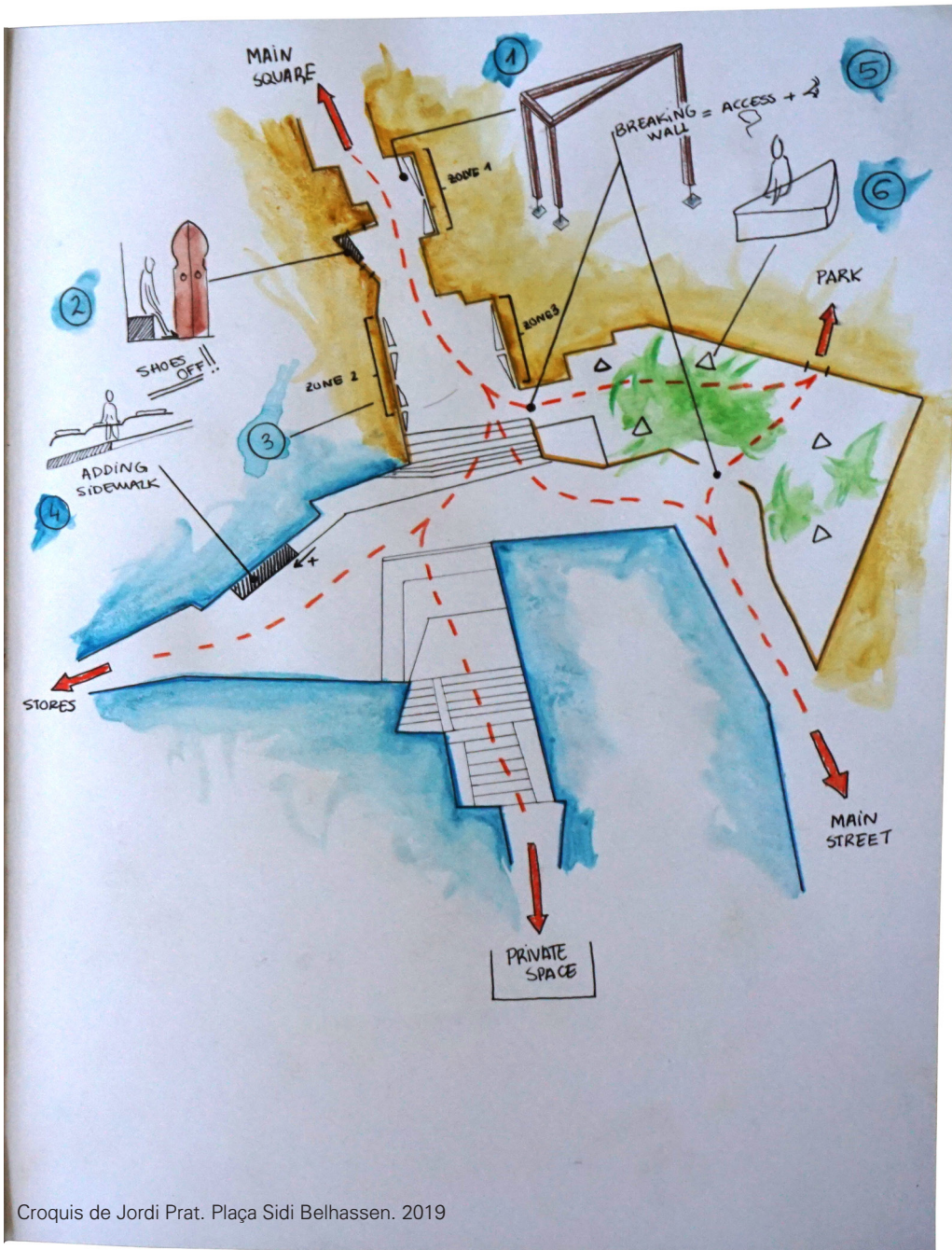

Llum: Actual

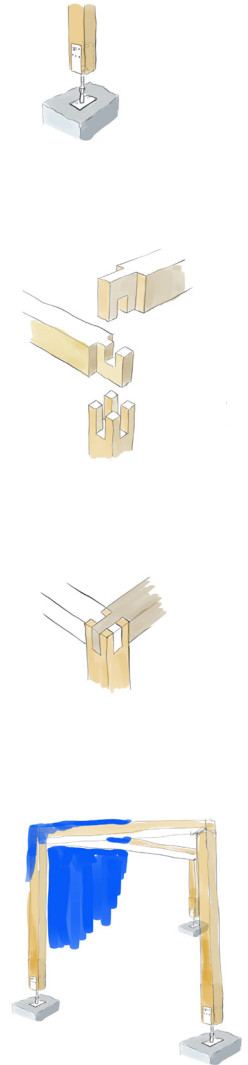

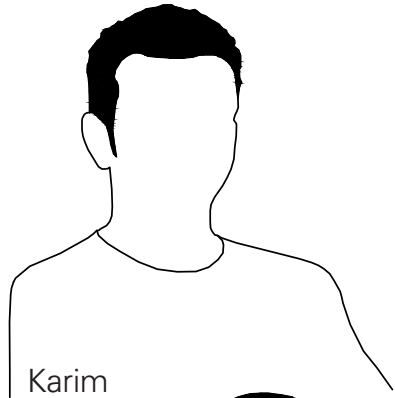
Llum: Proposta

Croquis de Jordi Prat. Plaça Sidi Belhassen. 2019

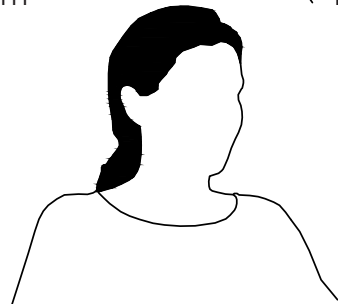
Karim

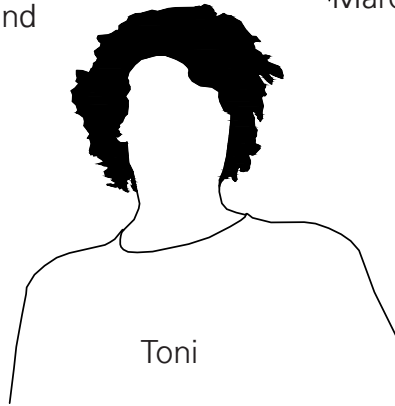
Hind

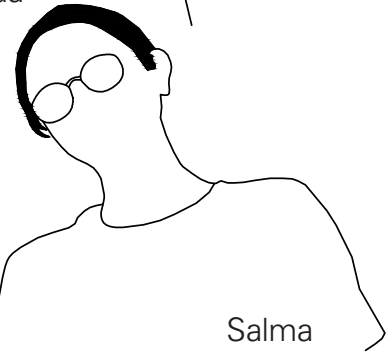
Maroua

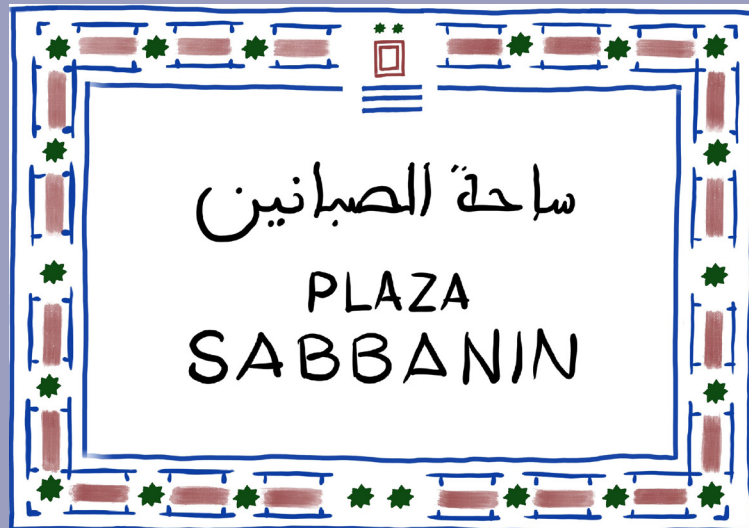
Mar

Toni

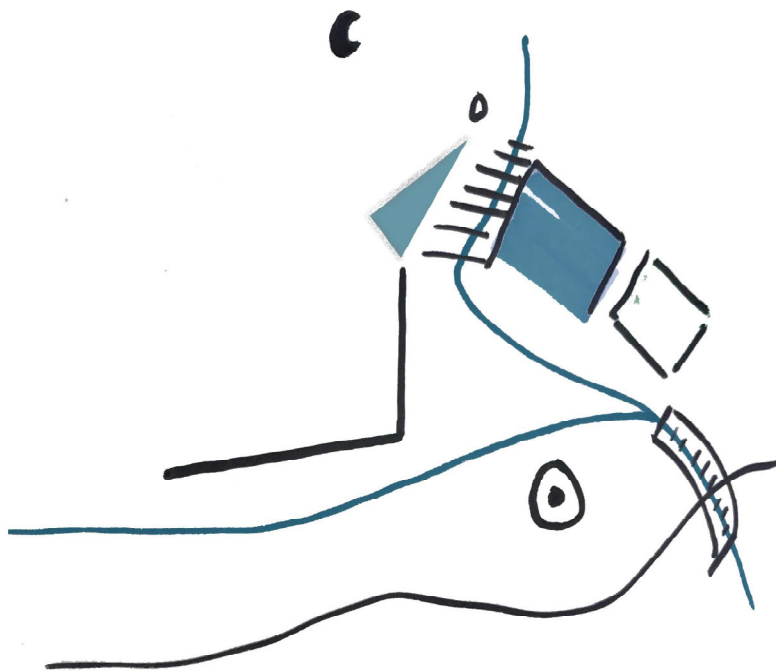

Salma

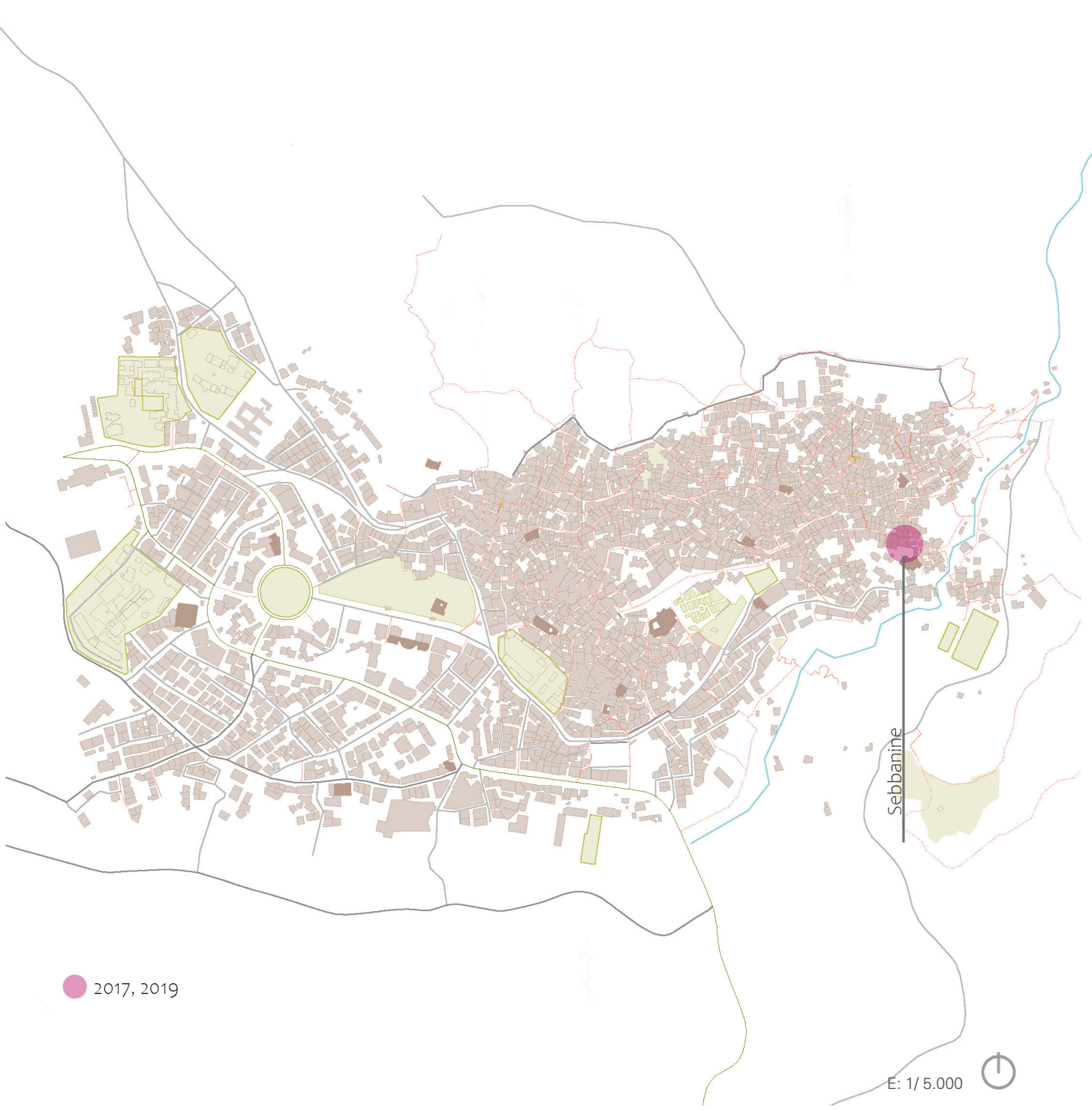

Sebbanine

La plaça de Sebbanine es troba a Onsar i està connectada amb Ras el Maa per un pont construït als segles XVI-XVII. Aquesta plaça és resultat de la intersecció entre els carrers Rue Bab Mkadem, Rue Abderahim i l'avinguda Sidi Ahmed El Oua, on els cotxes i vianants flueixen constantment ja que és un espai on turistes i locals poden aparcar mentre gaudeixen de Ras el Maa. Destaquen els edificis d'un gran valor arquitectònic com la Mesquita de Sebbanine o el revestiment del forn. A diferència d'altres places, degut a la seva localització es caracteritza per l'ús turístic reflectit en els hostals, apart hotels i cafeteries del voltant. Aquest fet condiciona molts problemes relacionats amb la recollida de residus i la pèrdua d'identitat de la plaça.

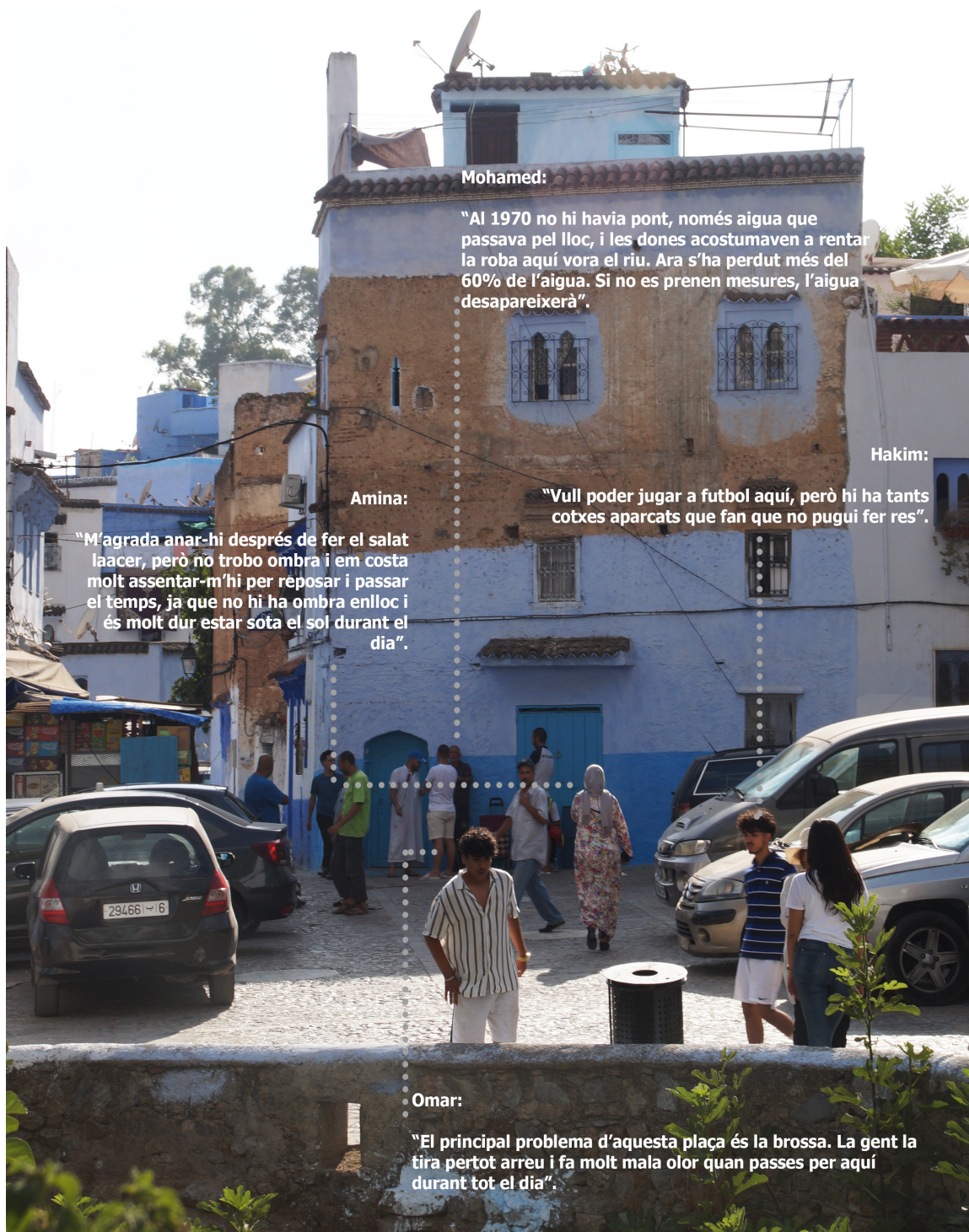
Croquis de la plaça Sebbanine

● 2017, 2019

E: 1/5.000

Mohamed:

“Al 1970 no hi havia pont, només aigua que passava pel lloc, i les dones acostumaven a rentar la roba aquí vora el riu. Ara s’ha perdut més del 60% de l’aigua. Si no es prenen mesures, l’aigua desapareixerà”.

Hakim:

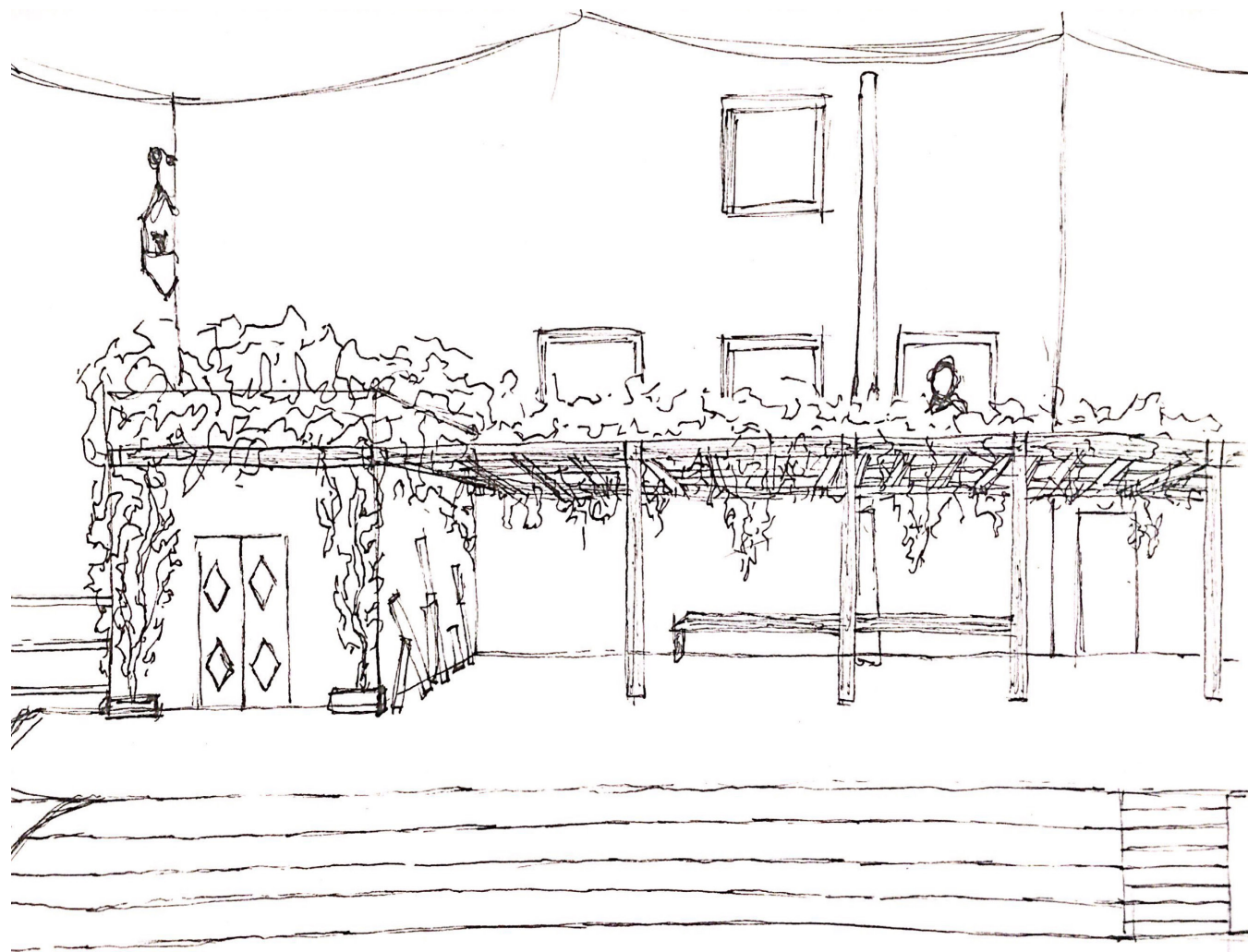
“Vull poder jugar a futbol aquí, però hi ha tants cotxes aparcats que fan que no pugui fer res”.

Amina:

“M’agrada anar-hi després de fer el salat la acer, però no trobo ombra i em costa molt assentar-m’hi per reposar i passar el temps, ja que no hi ha ombra enlloc i és molt dur estar sota el sol durant el dia”.

Omar:

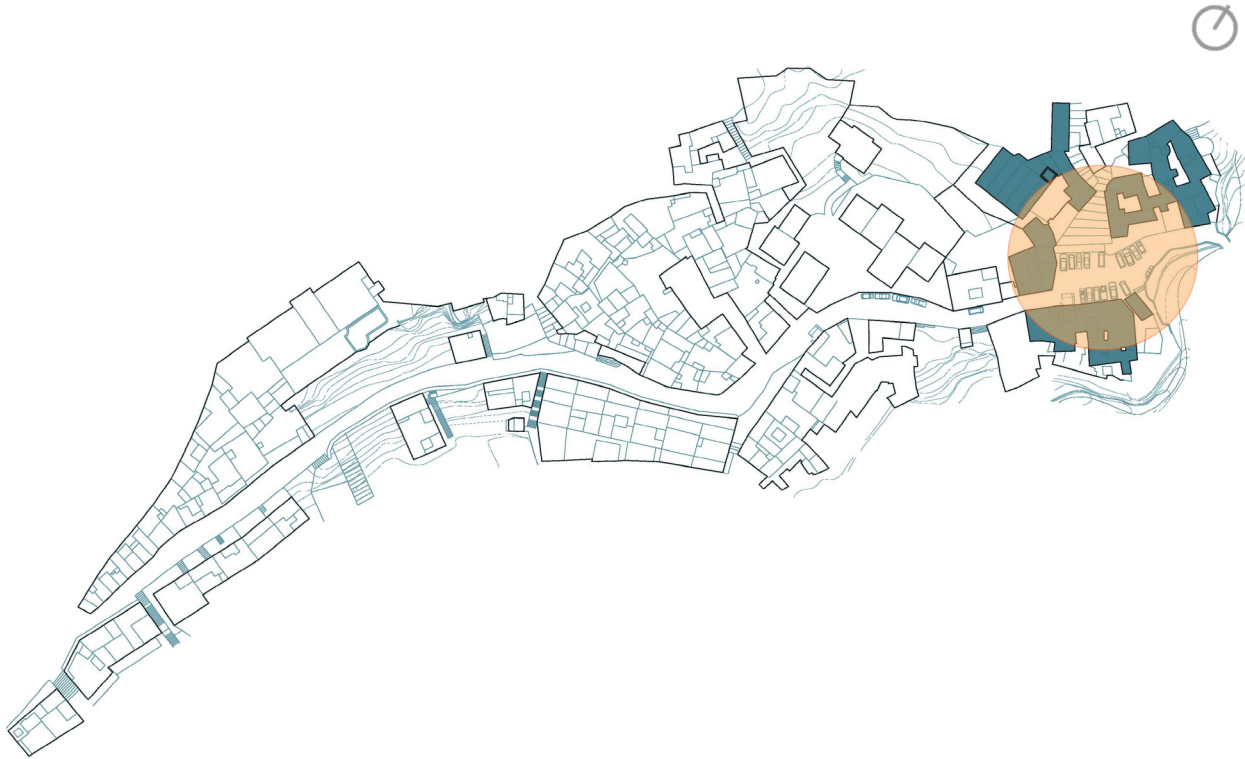
“El principal problema d’aquesta plaça és la brossa. La gent la tira pertot arreu i fa molt mala olor quan passes per aquí durant tot el dia”.

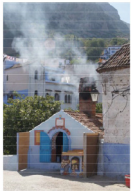
Croquis de la plaça Sebbanine. La Medina de Xauen. 2019

Anàlisis contextual

Ubicació i Edificis

E: 1/2.000

1. Forn

2. Fusteria

3. Mesquita

4. Quiosc

5. Cafeteria

Circulació

La importància dels edificis al voltant de la plaça es ressalta quan estudiem la circulació al llarg del dia. Com es pot veure al mapa, hi ha molt flux des de l'avinguda Sidi Ahmed El Oua fins al principi de la carretera de Ras el Maa.

Activitats
Durant el dia

Fotografia de Antonio Gual. La plaça Sebbanine. Medina de Xauen 2019

La gent es queixa de que els cotxes són la raó perquè els nens no puguin jugar a la plaça. Actualment la plaça s'utilitza com a aparcament tant per turistes com per locals. A més, la brossa és llançada al riu, en comptes de ficar-la als contenidors, i la situació afecta la salut dels veïns.

Activitats
Durant la nit

Fotografia de Antonio Gual. La plaça Sebbanine. Medina de Xauen 2019

Hi ha vida nocturna en algunes parts de l'aparcament de cotxes, però molt poc espai públic per a compartir en comunitat.

Llum i Ombra

Al matí

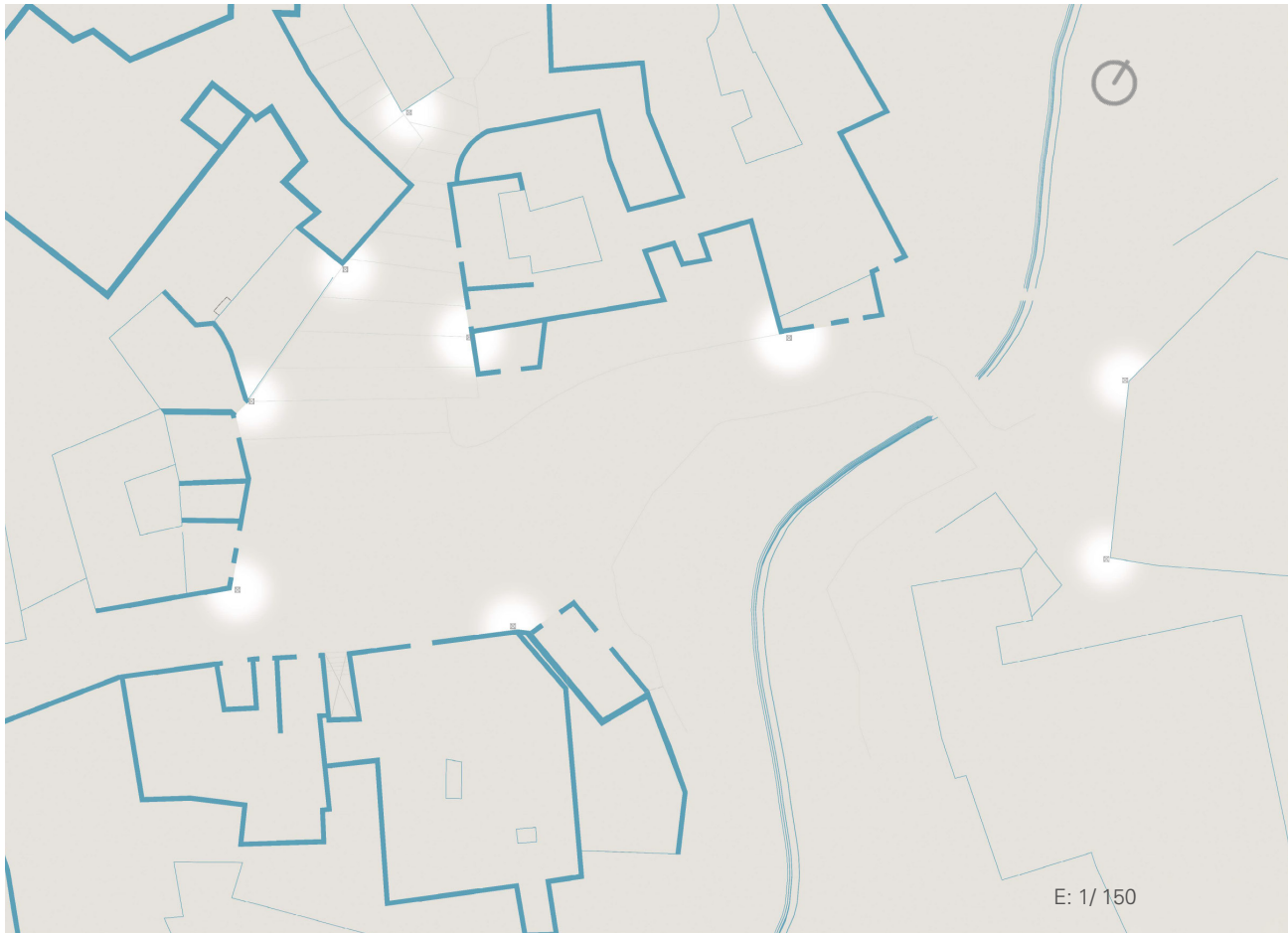
A la tarda

La plaça està exposada a altes temperatures durant el dia, precisament perquè no té zones d'ombra, ni espais verds ni construccions d'alçada, només algunes àrees estan cobertes, com es pot veure en les anteriors imatges.

Llum i Ombra

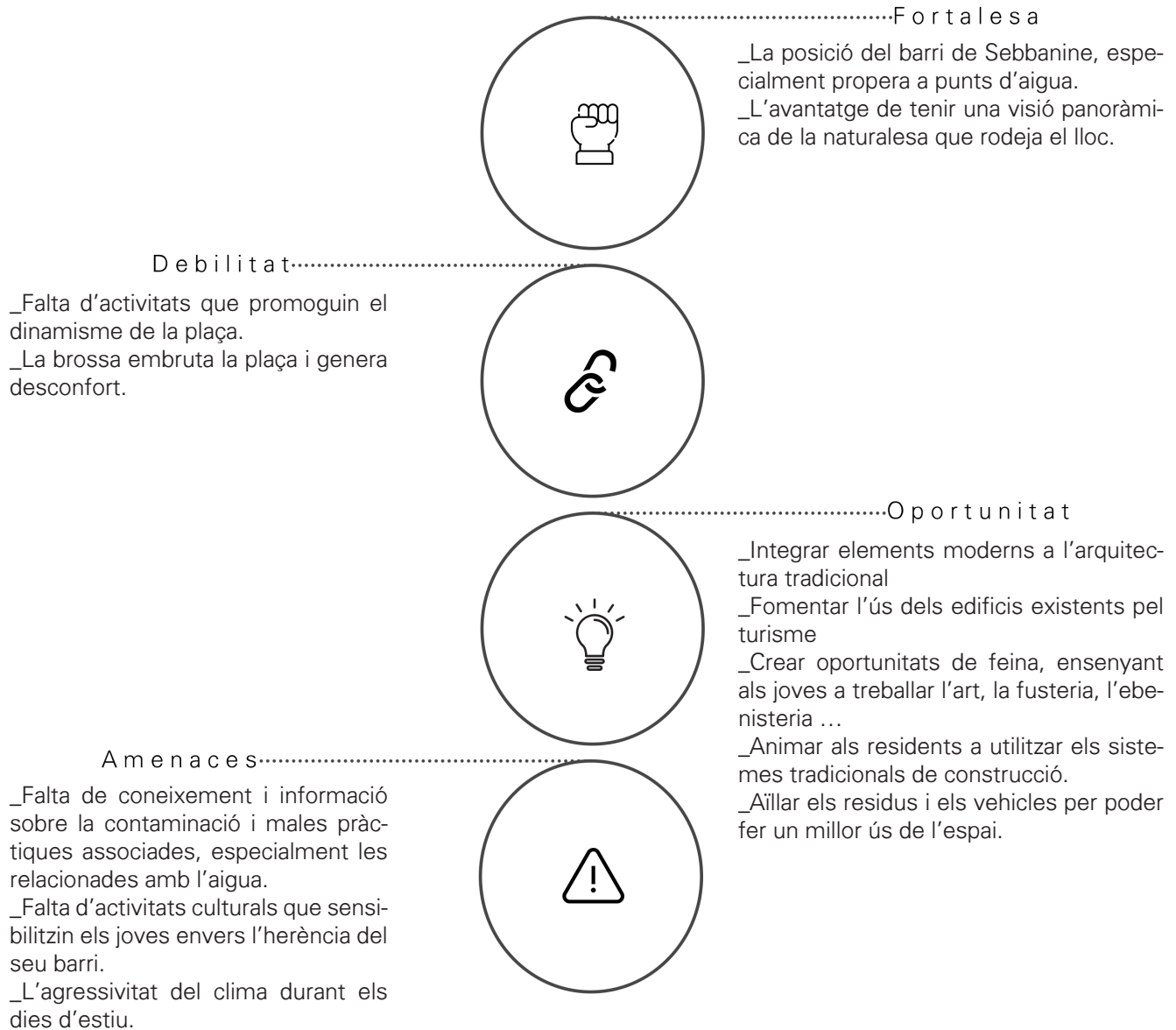
Durant la nit

Durant la nit, la plaça es manté il·luminada, permetent l'habitabilitat durant més temps i generant un espai més segur. La proximitat de cafeteries i hostals ajuden positivament al dinamisme de l'àrea durant la nit.

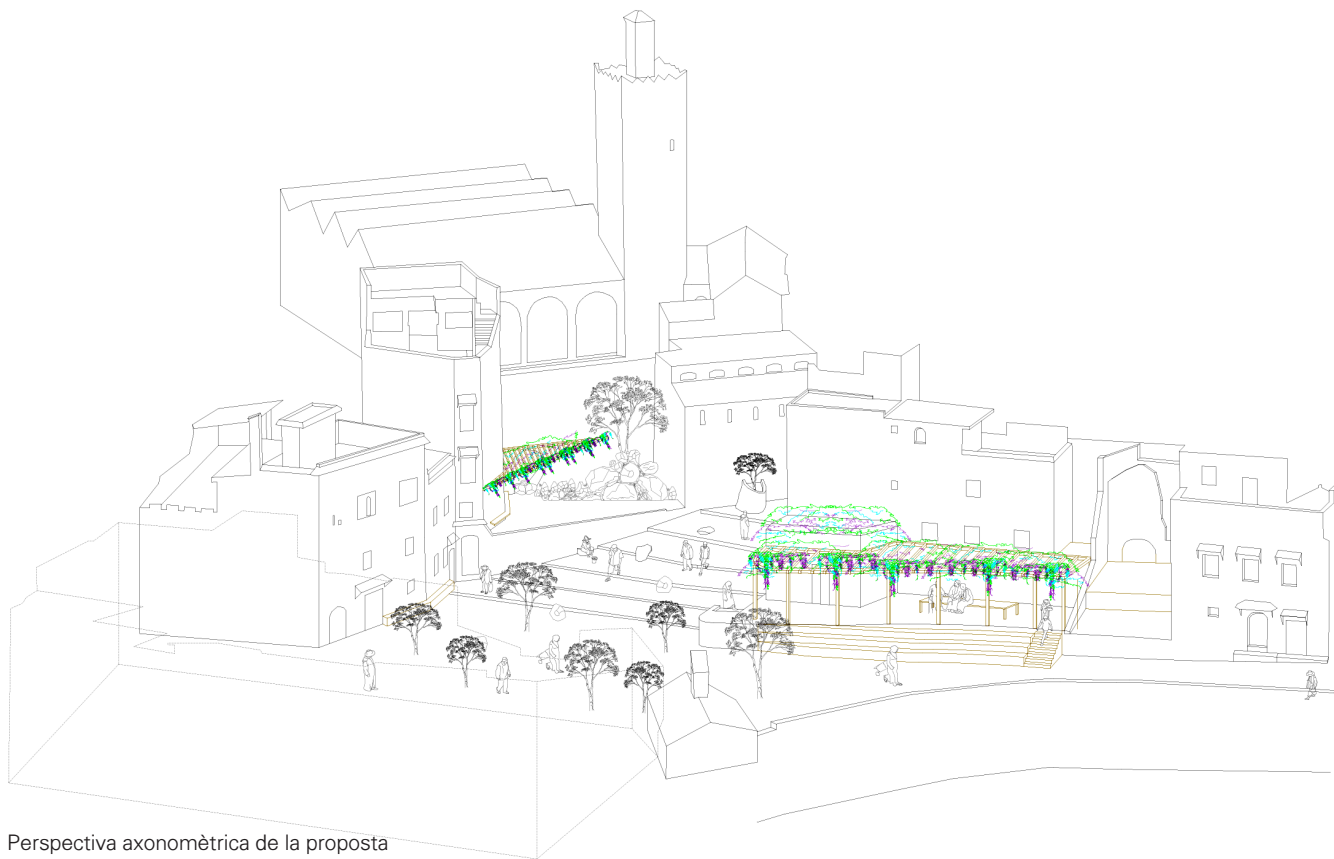
Fotografia de Jordi Prat. La Medina de Xauen. 2019

La Proposta

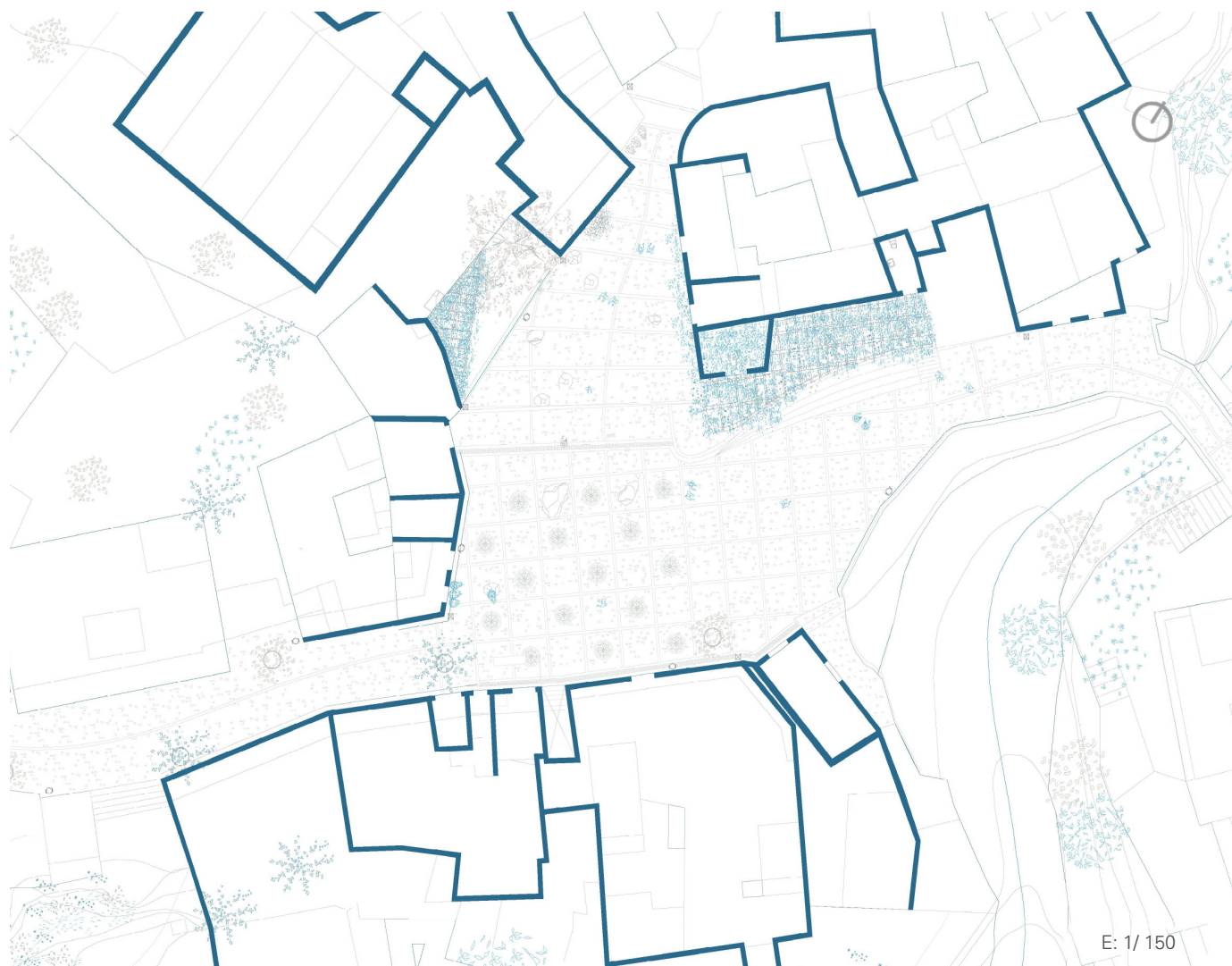
Un dels principals inconvenients de la plaça és la recollida inadequada de residus sòlids, juntament amb la invasió dels vehicles a les àrees públiques. Per a fer front al primer problema més que una solució arquitectònica necessitem promoure l'educació ciutadana i preveure contenidors en bones condicions.

Per l'acumulació de vehicles que bloquegen l'espai públic, hem proposat restringir l'espai pels vehicles a través de grans elements situats al llarg de la plaça. Aquests elements es proposen com un espai perquè la gent pugui seure. A més, per mitigar el problema de l'asolellament, hem previst pèrgoles en àrees properes als punts d'aigua per a generar espais de repòs.

Perspectiva axonòmica de la proposta

Plànol de Planta Baixa

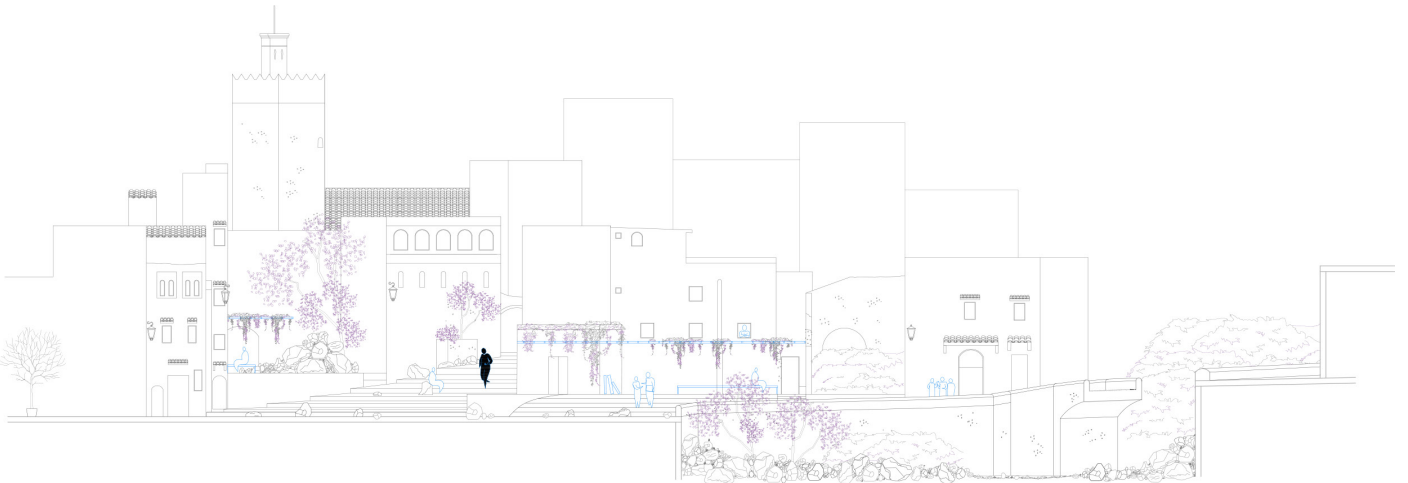
Plantegem la col·locació de grans elements i plantes, i ens assegurem de reubicar la zona de pàrquing per tal que no afecti l'espai públic. Aquesta proposta emfatitza la generació d'activitats passives com asseure's i compartir moments aprofitant la vista panoràmica de la plaça.

Si restringim la circulació dels vehicles, aconseguirem una àrea més verda i neta i donarem l'oportunitat als més petits a jugar de forma segura i connectarem de manera directa amb Ras El Maa.

A les seccions, s'evidencia que la posició de les pèrgoles i la vegetació al voltant de la plaça pren en consideració la posició dels punts d'aigua existents.

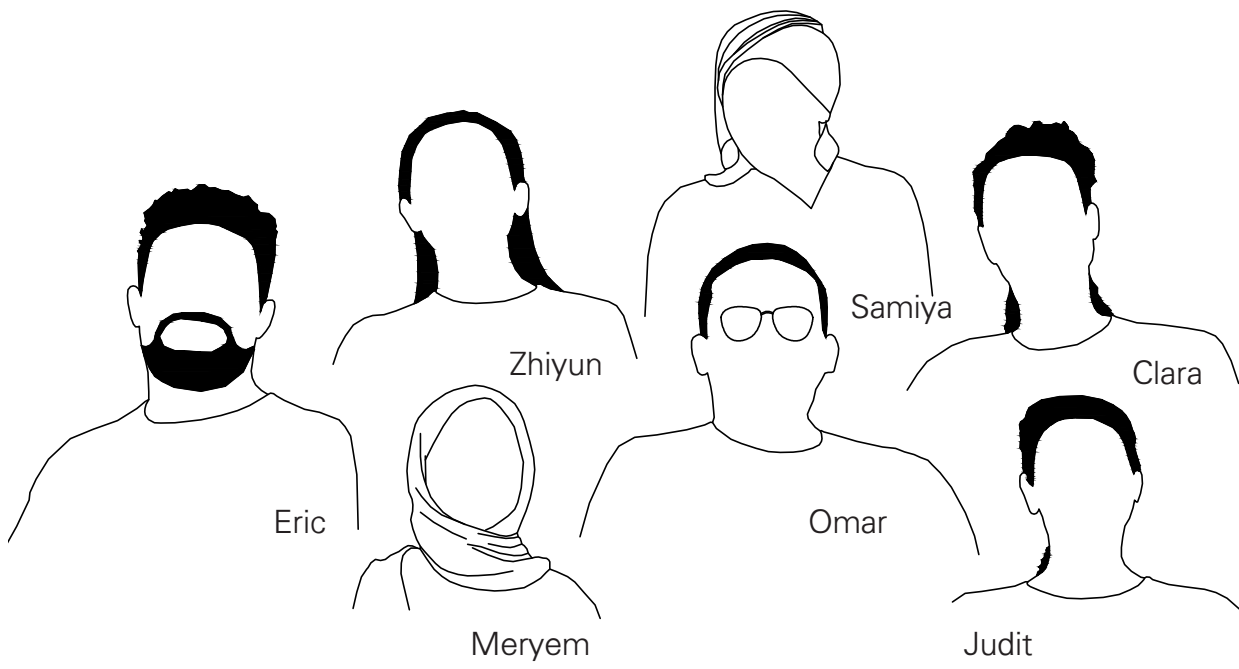
Secció il·lustrativa de la proposta

Aquarel la de Salma Annas & Hind El Cohen. La Medina de Xauen 2019

Fotografía de Antonio Gual. La Medina de Xauen. 2019

ساخته د بند بیان

DBENDIBEN

Dbendiben

Xauen tenia una forta activitat comercial de cuir durant molt de temps, i l'adoberia de Dbendiben era una de les adoberies de la ciutat. La matèria primera, especialment la pell de remugants, estava disponible a Xauen i als seus voltants, fet que va animar a les persones dedicades a l'artesania a participar en aquest comerç amb interès i fins i tot exportar els seus productes de cuir a la ciutat de Fes i el barri de Kharrazin, conegut com el lloc de comerç habitual de sabates i cuirs.

L'adoberia Dbendiban va continuar funcionant fins a mitjans del segle XX.

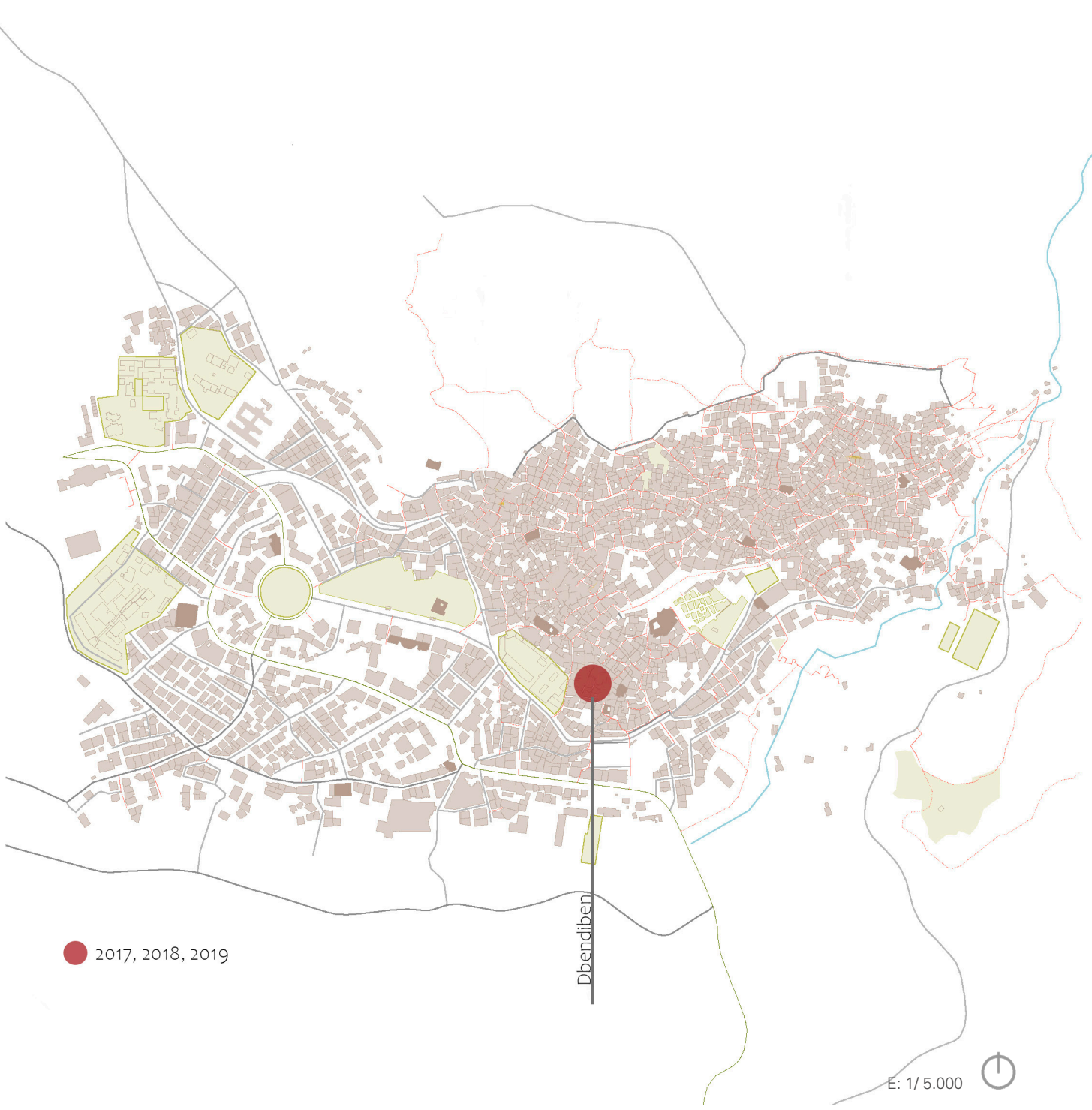
Fotografia de Meryem Baksys. La Plaça Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

Fitxer de la publicació de Step on Step 2018-201

Les autoritats van decidir transformar-la a una plaça, ja que les escombraries s'acumulaven a les conques no utilitzades, causant problemes d'higiene i molèsties de les persones que vivien a prop.

El procés d'asseccament del cuir a les adoberies produeix una olor desagradable, així com una quantitat important d'escombraries, la qual cosa explica per què s'acostumen a construir properes a la paret de la Medina - de manera que els residus es poden treure fàcilment - i per què les cases properes poques vegades tenen una finestra o una porta que dona a l'adoberia. Però després que l'adoberia desaparegués, els edificis que hi havia al voltant van començar a reajustar-se per obrir-se cap al costat on l'adoberia havia estat.

● 2017, 2018, 2019

Dbendiben

E: 1/5.000

Noies de Souika:

"Ningú vol deixar que els seus nens juguin aquí, especialment les noies. Està brut, és insegur i té poc ús. Si hi hagués algun tipus d'entreteniment pels nens seria de molta ajuda per les mares, ja que han d'anar molt lluny per buscar un espai de joc".

Ayman/Zakaria, nens del barri:

"L'únic camp de futbol que tenim està a Ain Haouzi, i està molt lluny. No podem anar allà sempre que vulguem, així que acabem jugant aquí a la plaça".
"M'agradaria tenir una piscina aquí, no tenim lloc on anar a l'estiu".

..... Dona del barri:

"Fa més de 6 anys que visc a Xauen, i jo sola vaig a assegurar-me a la plaça a vegades".

"Com heu vist, la plaça està molt degradada, i només l'utilitzen els nens principalment pel futbol. A part d'això, és un espai inutilitzat que alguns veïns s'asseguren de netejar-la de tant en tant, especialment Si Ahmed, que sempre vigila el que passa a la plaça".

Mohammed:

"Recordo que quan era petit hi havia una font al centre en la qual ens assentàvem amb els amics. També he escoltat que l'arc que hi ha a la paret era una font".

"Quan vaig acabar l'escola, vaig treballar de fuster durant molt de temps. Després, vaig començar a vendre aquests records fets de guix, que jo mateix fabrico. Fins i tot, vaig participar en alguns concursos artesanals i vaig arribar a guanyar-ne un d'aquí de Xauen. L'únic problema va ser trobar un lloc on vendre tot això, pel que vaig decidir penjar-los de la paret".

"Normalment els deixo allà tota la nit, i ningú els toca. Realment m'encantaria que la plaça em donés un petit espai on pogués exposar el material, tant per mi com per altres veïns artistes del barri".

..... Membre de l'associació de Mercaders de Souika:

"La plaça rep moltes vegades activitats socials i educacionals. També utilitzem la plaça per fer la cerimònia de tancament de l'esdeveniment anual anomenat La setmana dels comerciants del barri de Souika, i he escoltat que alguns joves van tenir la iniciativa de projectar algunes pel·lícules".

« We used to use the square 2 times for the closure ceremony of our annual event of The week of the Souika artisans that our association organises every year »

« We used to use the square 2 times for the closure ceremony of our annual event of The week of the Souika artisans that our association organises every year »

« They have organized many events in the square, I guess 3 in total. »

« Me and my friends used to sit in a circle in the center of the square, that I reckon was a fountain, since it had a weird element in the middle made of rock »

« I heard that there was a fountain in that wall that used to recieve the water from Souika »

« We dont have a terrasse, that is why we use that space as a patio to dry our laundry »

« It is not safe for our kids in there, I cant let them go. Otherwise I have to keep an eye on them »

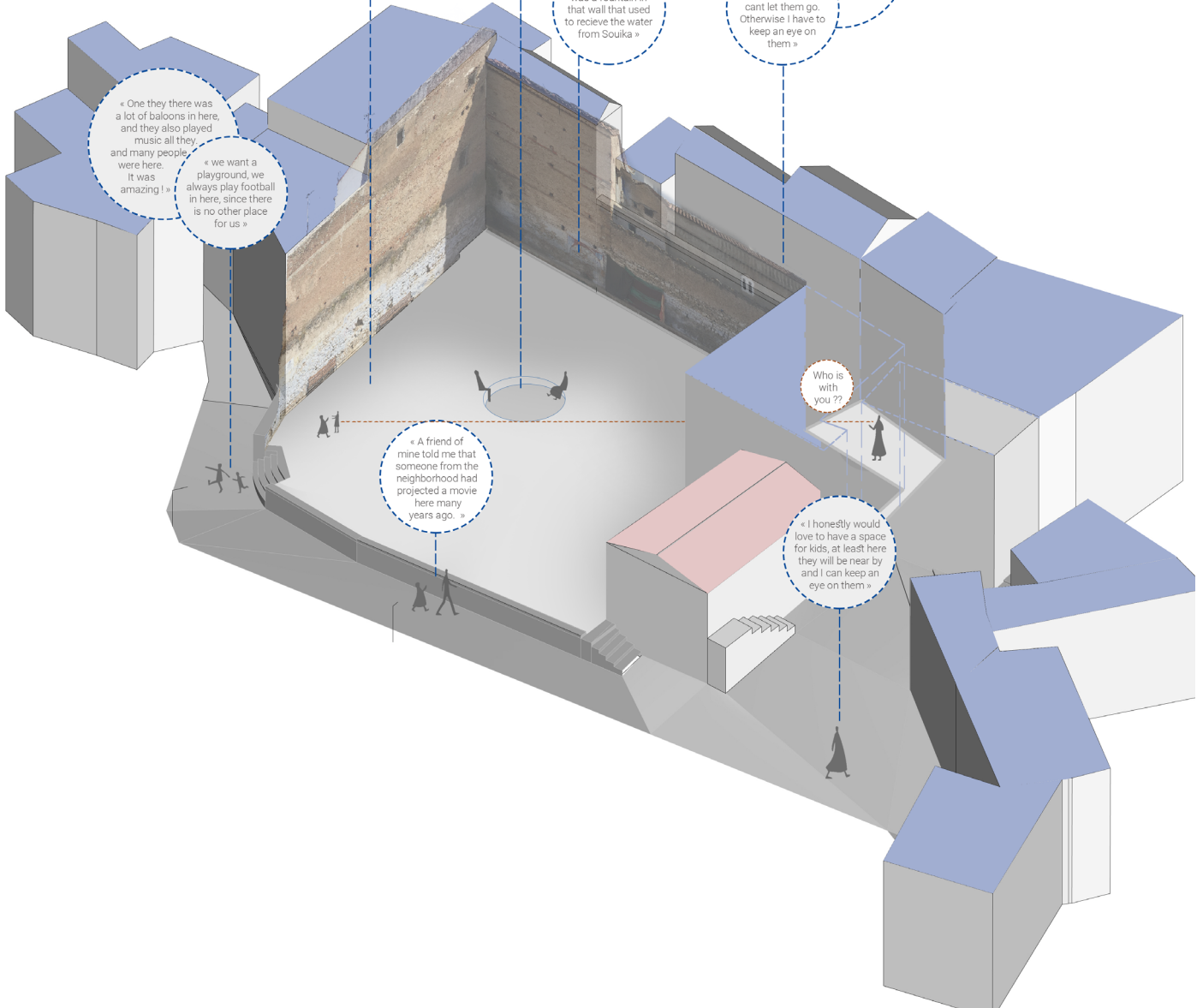
« One they there was a lot of balloons in here, and they also played music all they and many people were here. It was amazing ! »

« we want a playground, we always play football in here, since there is no other place for us »

« A friend of mine told me that someone from the neighborhood had projected a movie here many years ago. »

Who is with you ??

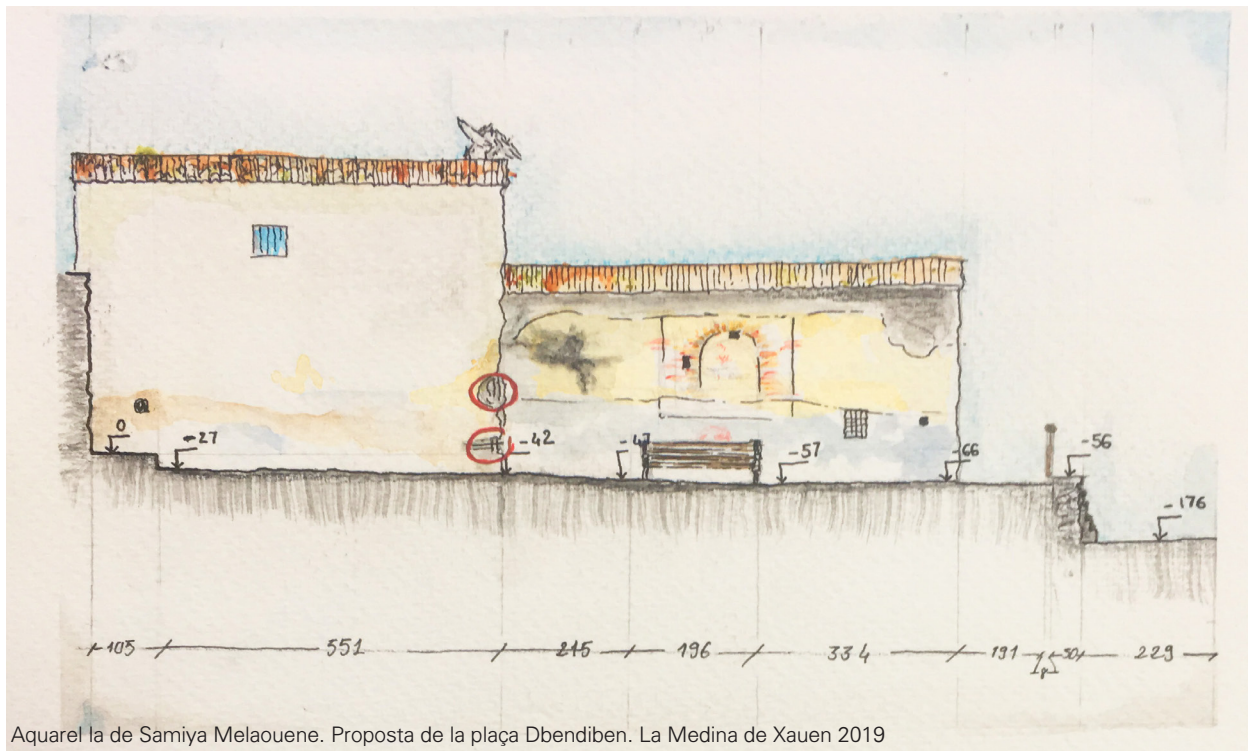
« I honestly would love to have a space for kids, at least here they will be near by and I can keep an eye on them »

Anàlisi Contextual

La plaça de Dbendiben s'ha estudiat durant els dos darrers anys, al 2017 i 2018, i s'ha trobat molta informació sobre la seva història, el seu valor patrimonial i les activitats associades a l'espai públic. El taller de 2019 té l'oportunitat de treballar amb tot el material de tots els anys anteriors i concretar una solució per l'espai.

En conseqüència, l'anàlisi s'ha dut a terme amb l'objectiu d'aconseguir la rehabilitació de la plaça de Dbendiben amb la col·laboració de la municipalitat dins del marc d'un projecte de cooperació. Així doncs, els objectius específics que definiran l'estudi del lloc i que configuraran el disseny són els conceptes d'Identitat, Apoderament cultural, Desenvolupament econòmic, Usos dels espais i Confort.

Aquarel·la de Samiya Melauene. Proposta de la plaça Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

Recuperar la identitat i mostrar l'origen de l'antiga adoberia com a exposició de la tradició del barri de Souika.

IDENTITAT

Dotar la plaça amb diferents espais multifuncionals per a que la gent del barri pugui utilitzar-la de formes diferents i amb diferents activitats, i així es beneficii tothom de l'espai.

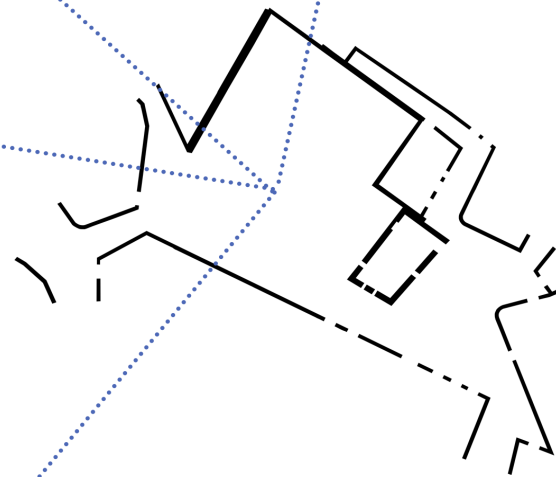
ÚS DELS ESPAIS

CONFORT

Millorar les condicions de confort de l'espai generant una coberta vegetal que cobreix part de la plaça en els moments de més calor.

EMPODERAMENT CULTURAL +
DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC

Utilitzar la plaça com a potenciador de l'activitat econòmica i cultural del barri, generant espais que poden ser utilitzats per a exposar els diferents elements de la cultura tradicional de Xauen i per a vendre els diferents productes.

Vista: Sud

Vista: Accés a la plaça

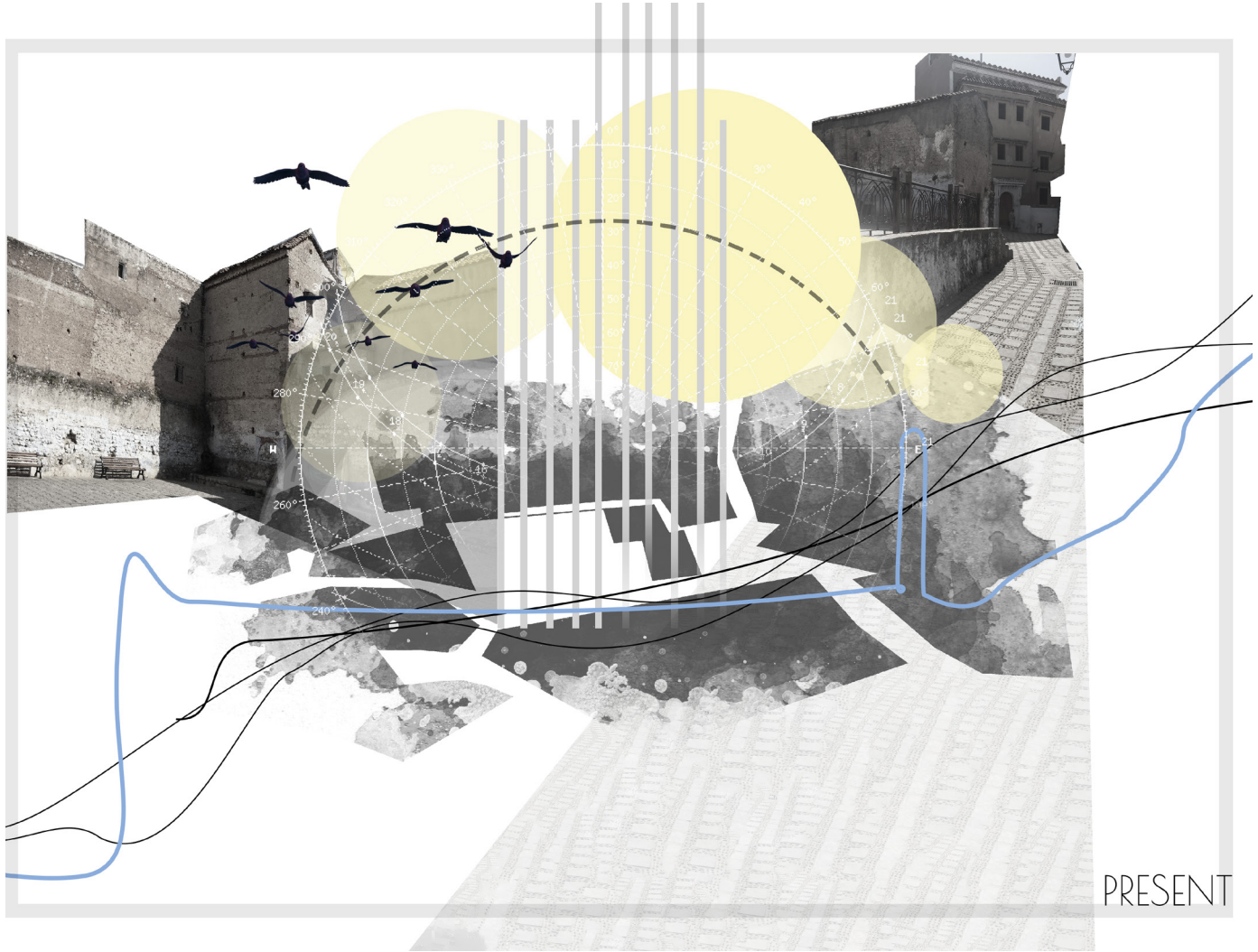

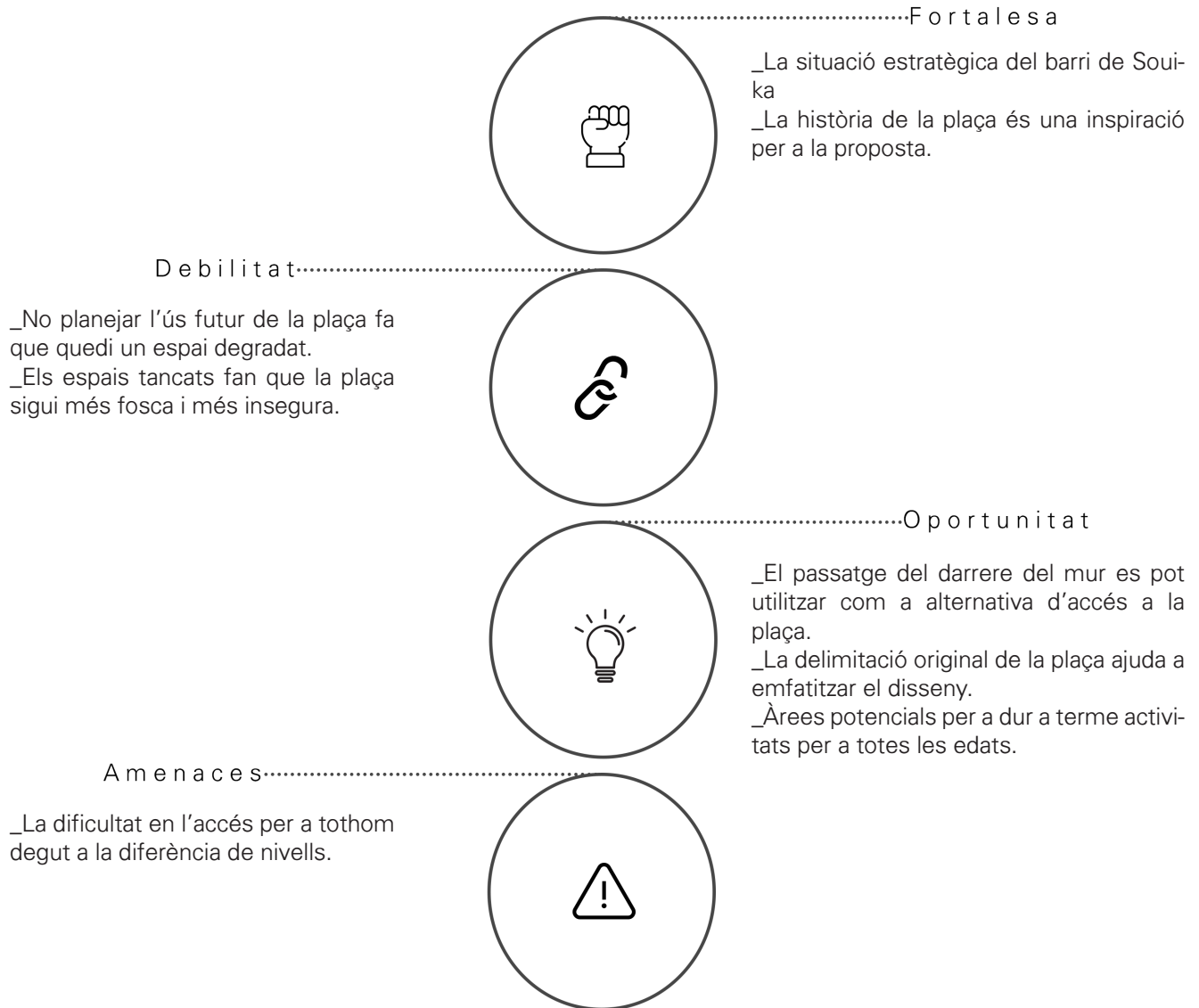
Vista: a l'oest

Vista: a l'est

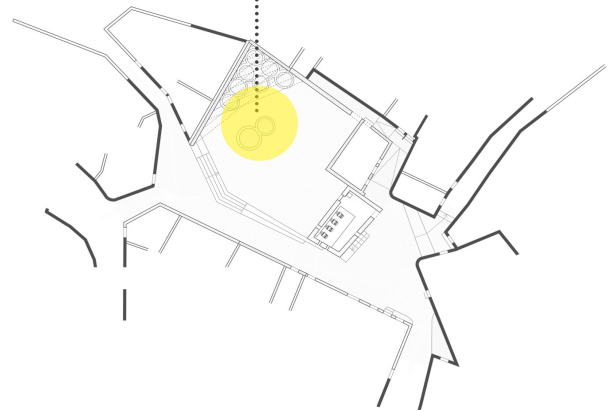
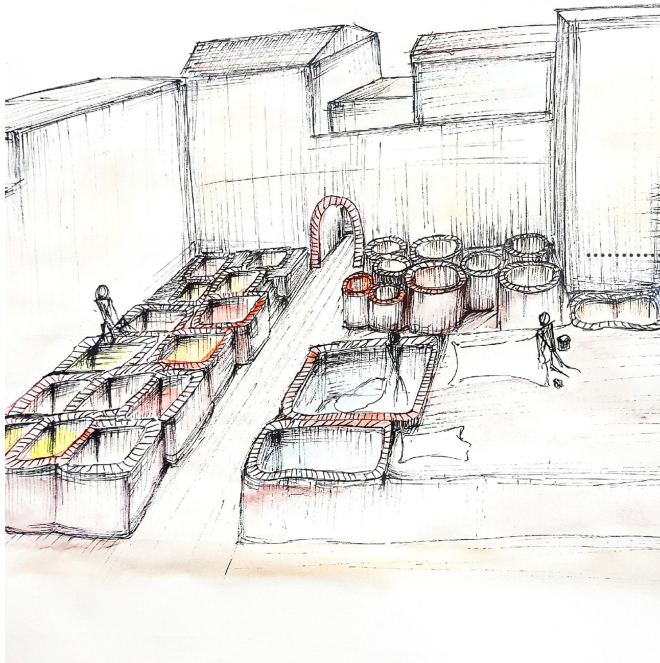

Collage de Meryem Baksys. Plaça Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

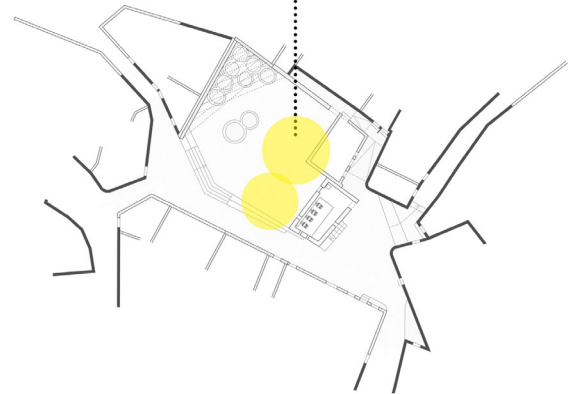
Identitat

Rememorar la vella adoberia, formant bancs de terra compactada, per recuperar la història de la plaça. Aquests elements estan construïts amb "superadob", una tècnica molt econòmica i multifuncional feta amb terra i sacs, fàcil d'instal·lar i de transportar fins al lloc.

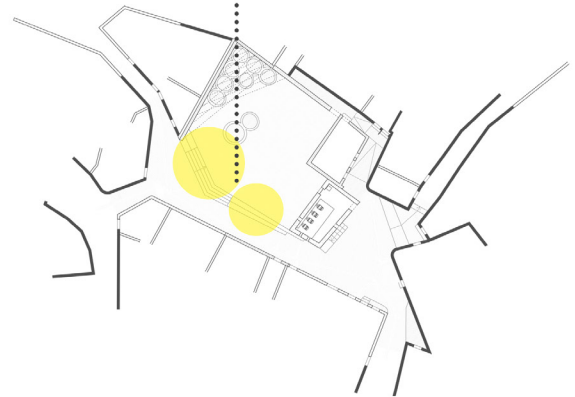
Empoderament Cultural

Aprofitar les parets com espais d'exposició, on els mercaders podrien penjar els seus teixits típics de Xauen, donant color a les parets de la plaça i cridant l'atenció dels vianants.

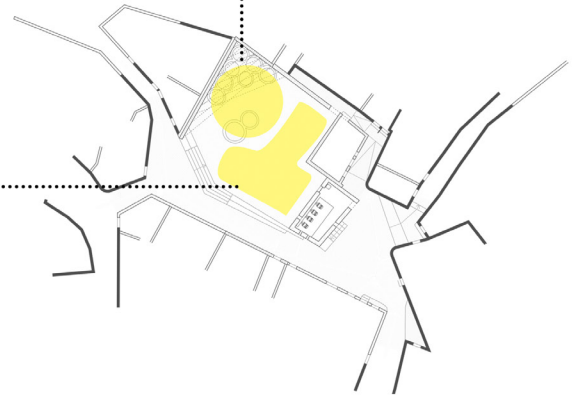
Desenvolupament Econòmic

Simple però funcional: utilitzar els graons i les façanes del voltant de la plaça per mostrar els productes, no només pels turistes sinó també pels locals. D'aquesta manera, incrementem l'activitat econòmica de Souika. Els productes mostrats haurien de tenir un espai permanent, per tal de generar dinamisme a la plaça.

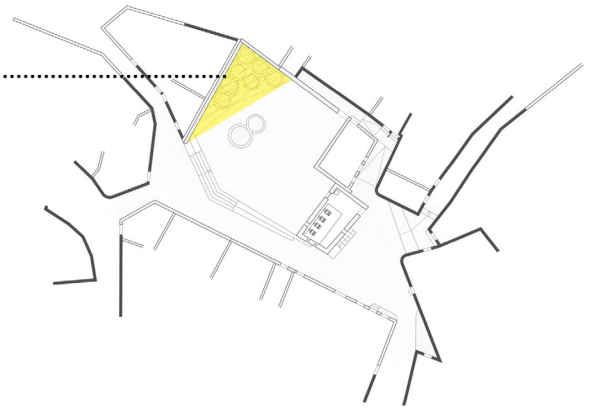
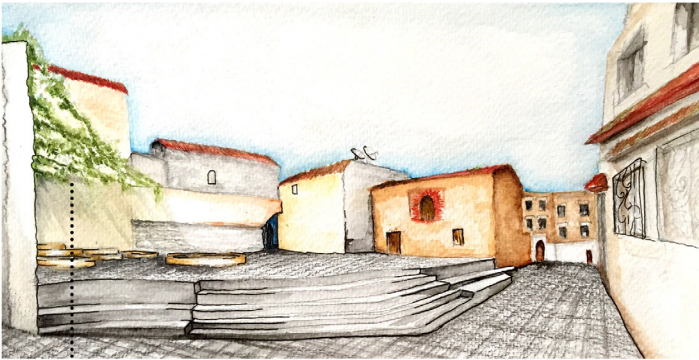
Usos dels espais

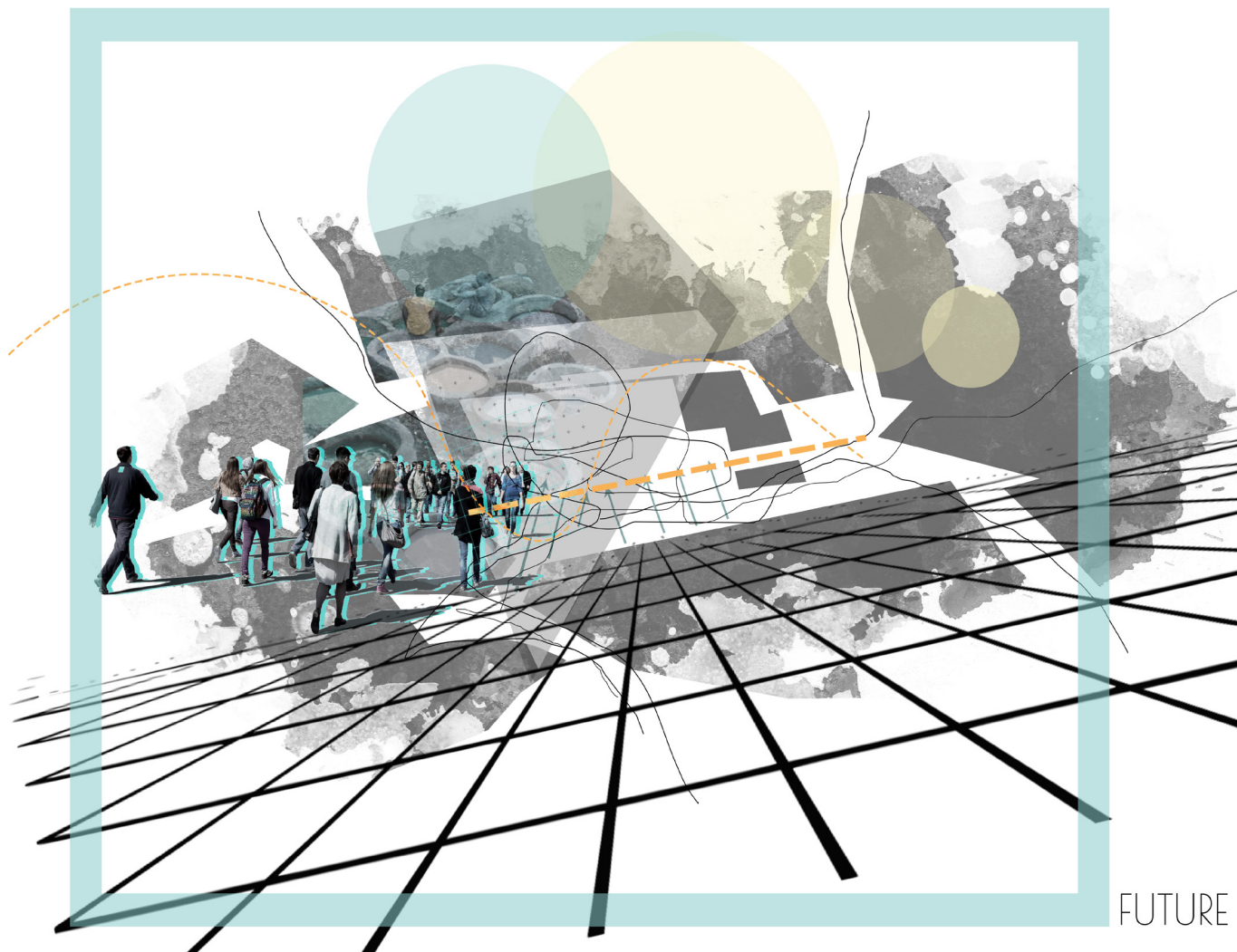
Tot i que la plaça és un espai obert, hi ha límits visuals entre les diferents àrees. Deixem un espai de jocs, una zona comercial, un espai de descans i una zona cultural. Per exemple, sota la coberta verda hi ha bancs fets de “superadob” generant un espai perfectament confortable per descansar, des d’on podran observar les peces exposades mentre vigilen els nens que estan jugant a l’espai de joc.

Confort

Els vianants normalment busquen la comoditat a les cantonades per a protegir-se del sol de migdia, i és la raó per la qual el projecte proposa instal·lar una coberta vegetal amb estructura de cables: un espai agradable on les persones es puguin refrescar abans de continuar amb el seu trajecte.

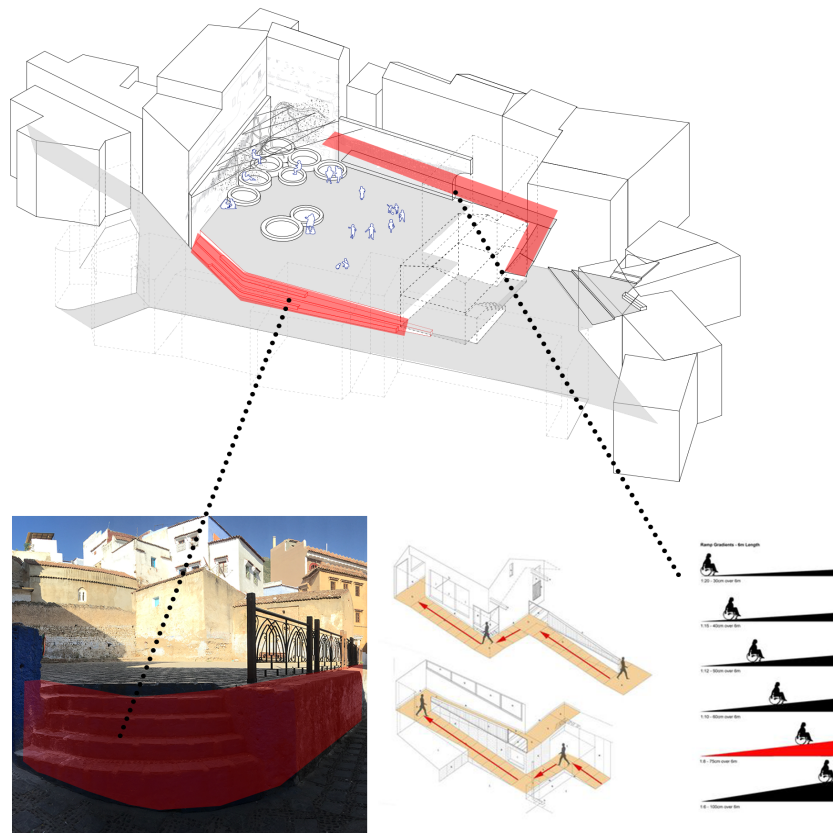

Collage de Meryem Baksys. Plaça Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

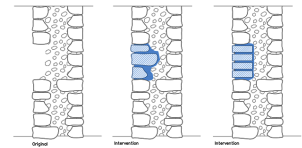
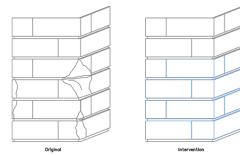
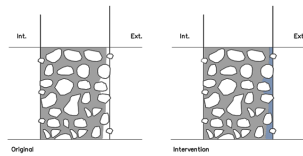
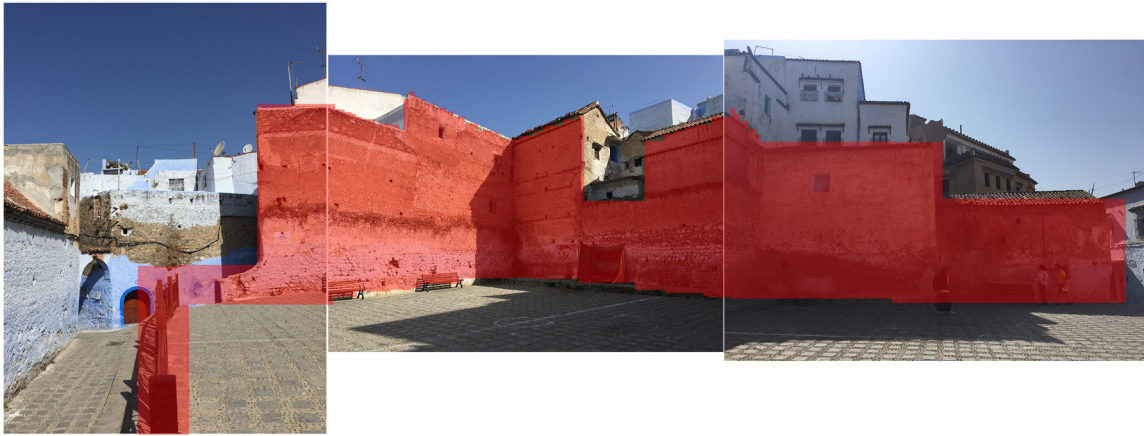
Millora del projecte: Accessibilitat

L'accessibilitat és un problema constant dins la Medina degut a les seves fortes pendents. Proposem dues accions: adaptar l'entrada a la plaça pel darrera, utilitzant la ruta més llarga per projectar una rampa, i rebaixar la paret que separa la plaça del carrer, projectant una graderia amb una escala d'accés, millorant la relació entre la plaça i el carrer i oferint als usuaris un espai de descans i de relació.

Millora del projecte: Rehabilitació de les façanes

Les façanes dels edificis mostren un fort deteriorament: despreniment del material i humitat. Proposem rehabilitar-les segons les patologies que presenten en el moment de l'estudi, ja sigui afegint material o netejant les humitats. Finalment recomanem generar obertures a les façanes per a evitar futurs problemes de condensacions.

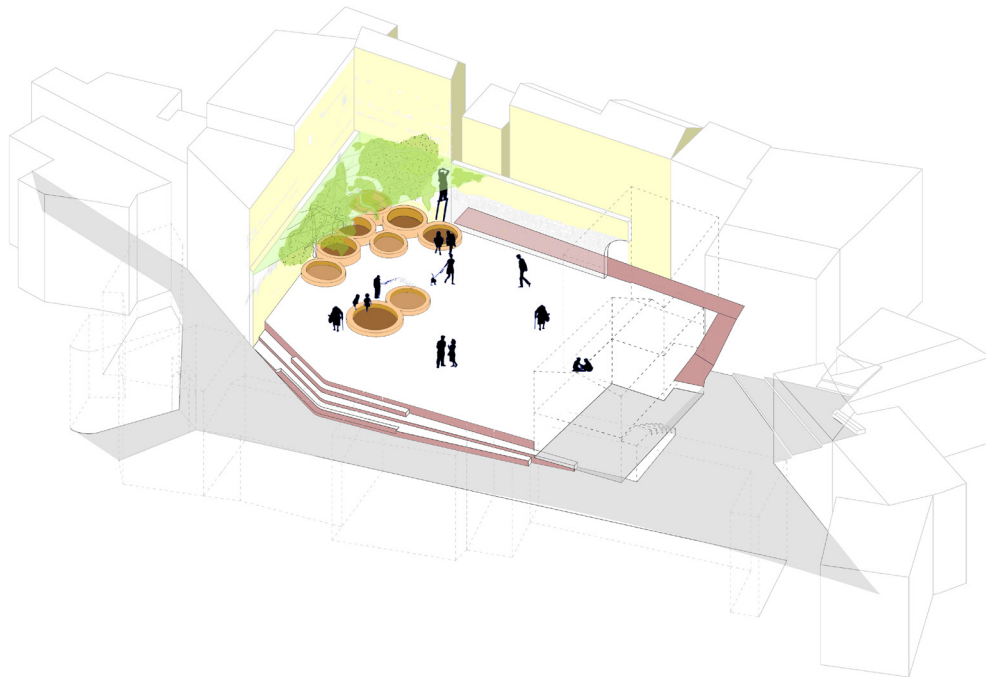

La Proposta

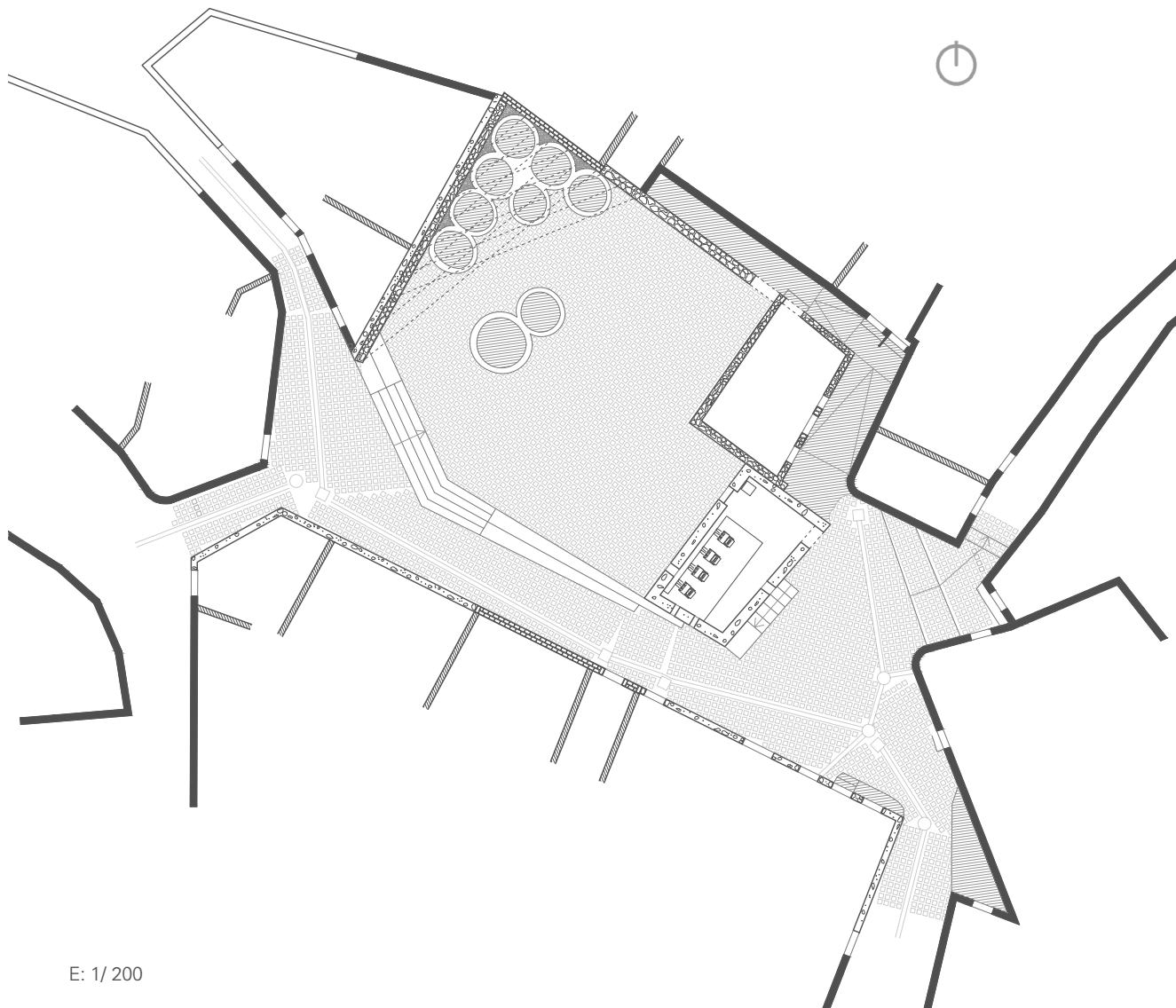
La plaça de Dbendiben és el punt de trobada pels joves del barri. Durant el dia la imatge canvia i ensenya diferents cares. El pas del temps es mostra tant en els usos com en la forma de la plaça. Els diferents usos anteriors van deixar la seva petjada: la història marcada per la tradició dels comerciants de pell que es tant característica d'aquesta zona del Marroc.

Fusionant passat i present, la proposta de disseny vol fer visible el passat, a través de retornar els materials del passat al present. Proposem canviar la pell pel superadob, funcionant com unes torretes de flors o espais de joc dels nens i com a espai de repòs pels adults. Aquests elements donaran caràcter a l'espai públic i el faran més habitable i inclusiu pels veïns. A més, amb la pèrgola vegetal es generarà ombra i frescor a la plaça. Aquesta pèrgola vegetal està formada per una estructura de cables recoberta amb les branques de la parra, seguint les tradicions iniciades pels assentaments espanyols.

Finalment, es proposen dos projectes de millora de la plaça, que són la rehabilitació de les façanes i la millora en l'accessibilitat.

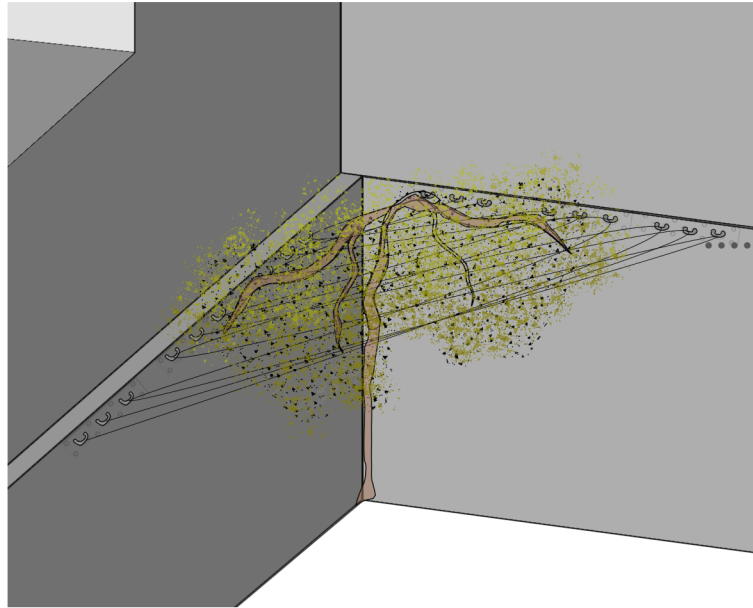

Plànol de planta baixa

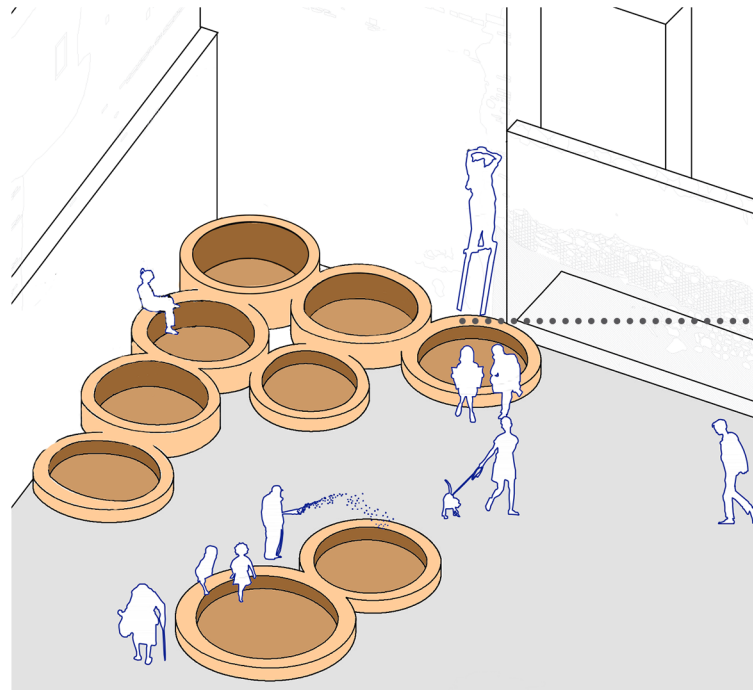

E: 1/ 200

Detall:
Estructura de la pèrgola

Detall:
Procés del superadob

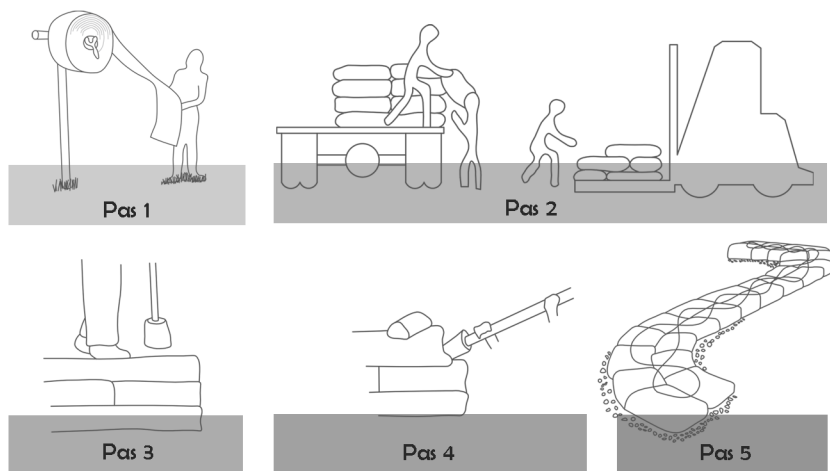
Al migdia, els vianants busquen un espai de confort per a descansar i agafar aire. La proposta vol instal·lar una coberta vegetal amb la planta de la parra típica de Xauen recolzada sobre una estructura de cables, on les persones es podran refrescar abans de continuar el seu camí o simplement contemplar els voltants de Xauen.

La parra és un tipus d'arbre que es comporta de forma diferent a l'estiu que a l'hivern, adaptant-se el a les necessitats de confort de la plaça. Per tal que la parra pugui créixer, necessitarem terra fèrtil per poder plantar els arbres. Instal·larem també guies de fusta i anelles per guiar el tronc a través del mur fins a arribar a l'estructura de cables.

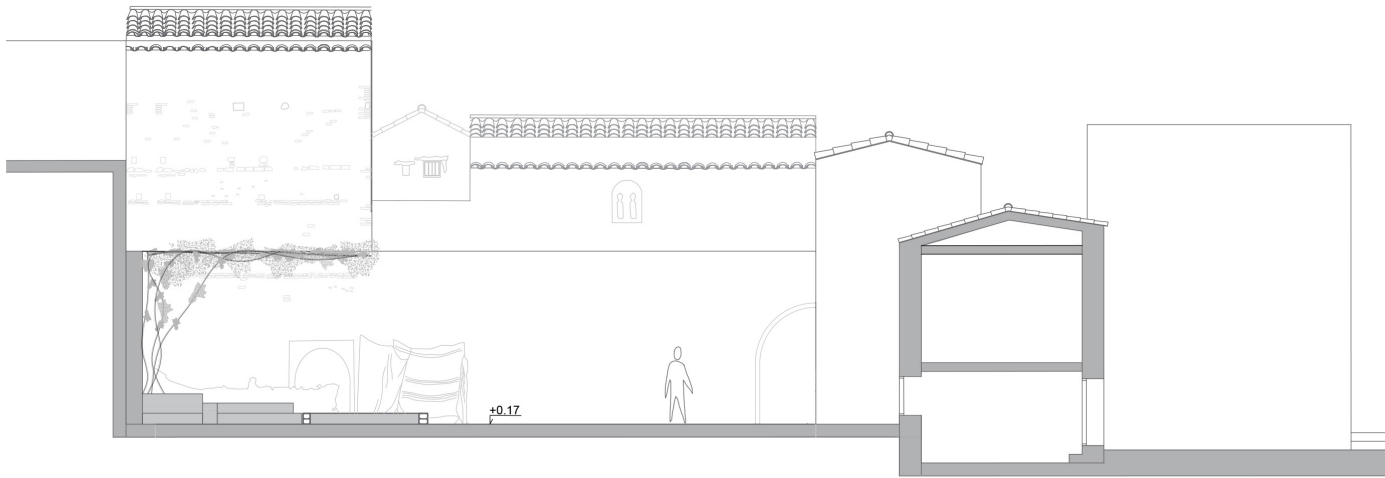
L'estructura de cables es collarà al mur amb els ganxos que veiem a la imatge.

Segons l'Institut de Califòrnia d'Earth Architecture (CalEarth), el superadob és una forma de construir amb sacs de terra creada per l'arquitecte Nader Khalili, on s'utilitzen sacs llargs de terra plens de terra humida compactada i col·locats en diferents capes tal i com es mostra en la imatge.

Els estabilitzadors com el ciment, la cal o l'asfalt es poden utilitzar com a additius. Sense tenir cap coneixement de construcció, qualsevol persona està capacitada per construir amb aquest sistema (des de les persones grans fins als més petits de la casa). Per aquest motiu considerem que es la tècnica més adient pel projecte, ja que facilita el procés participatiu de la gent del barri.

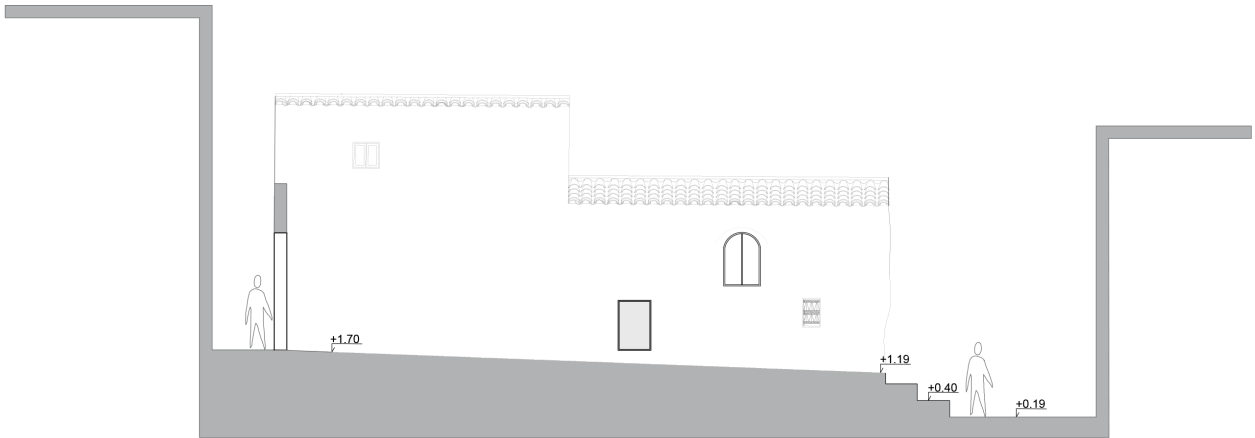
Secció: Vista nord

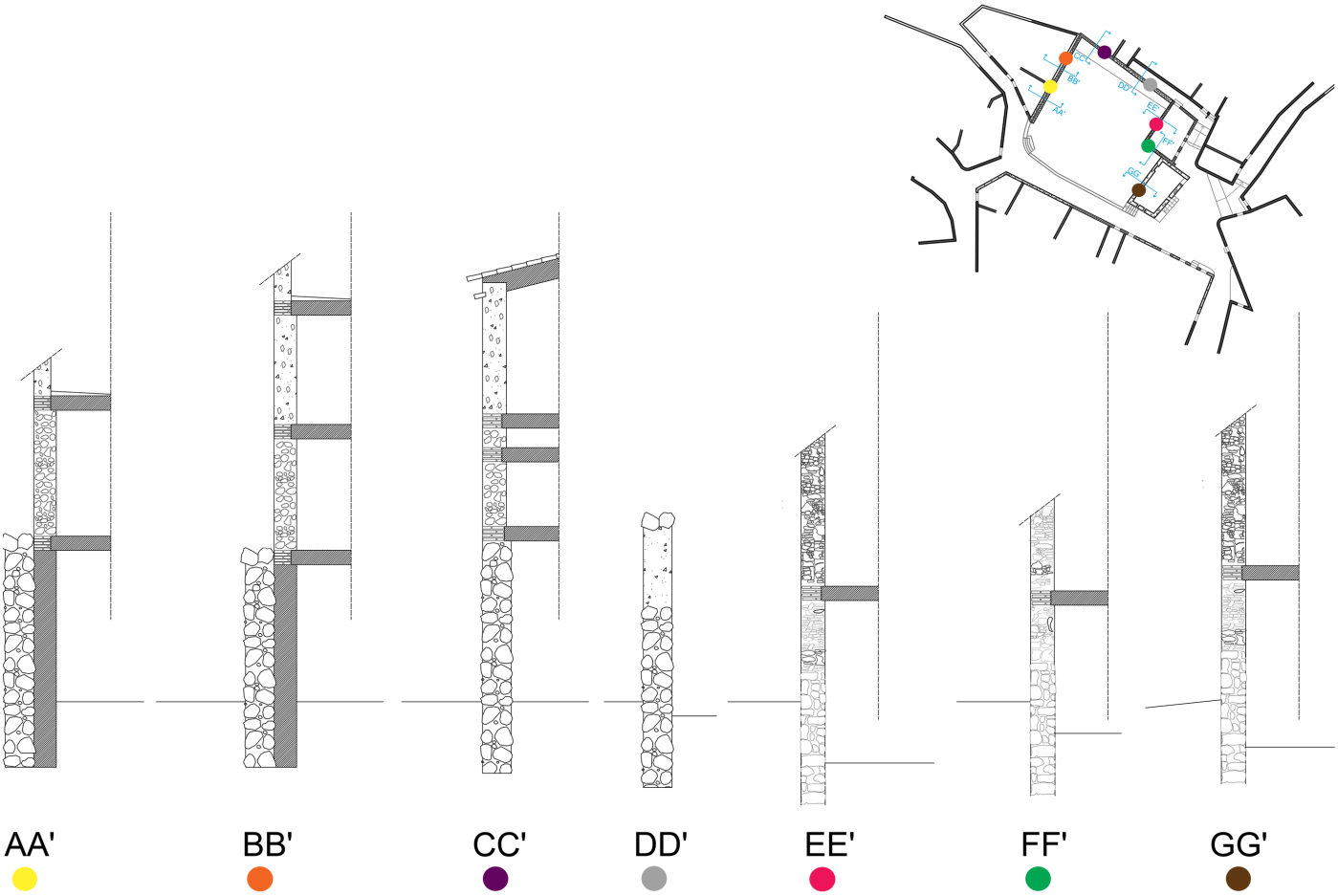
Secció: Vista oest

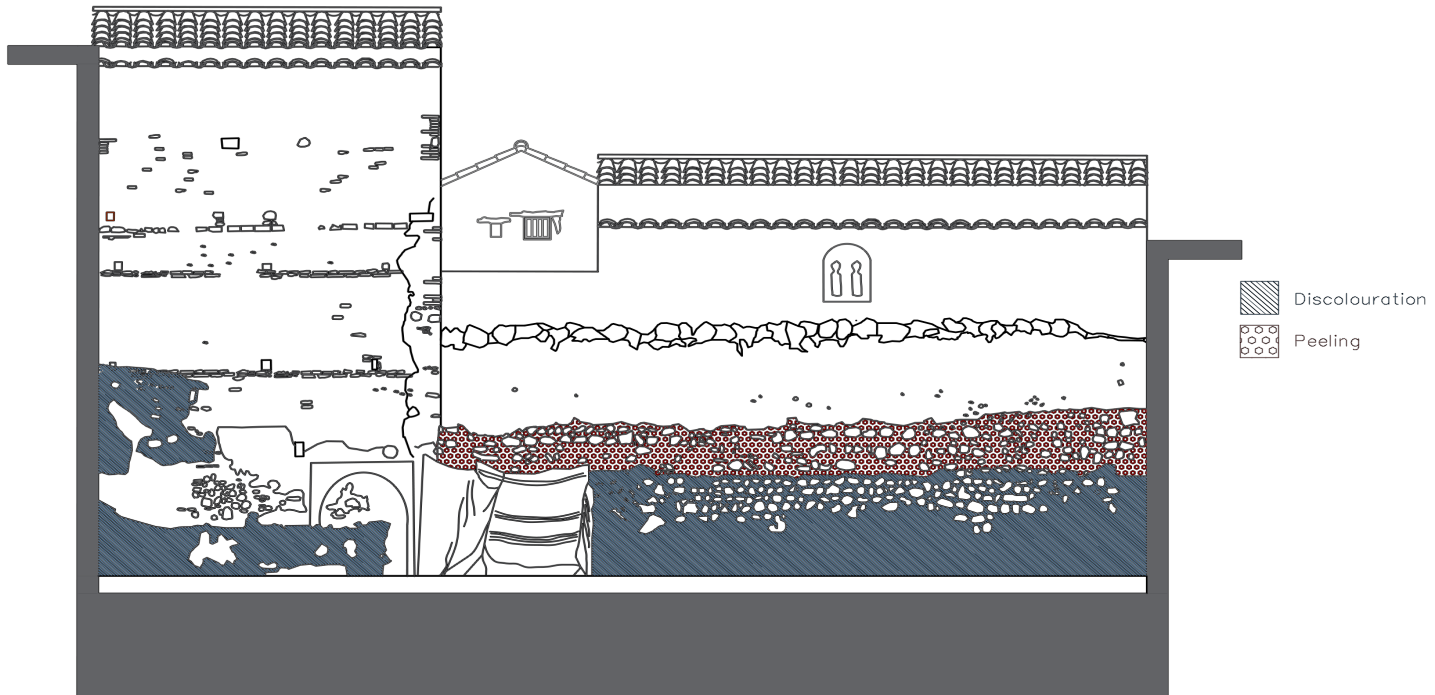
Secció: Vista est

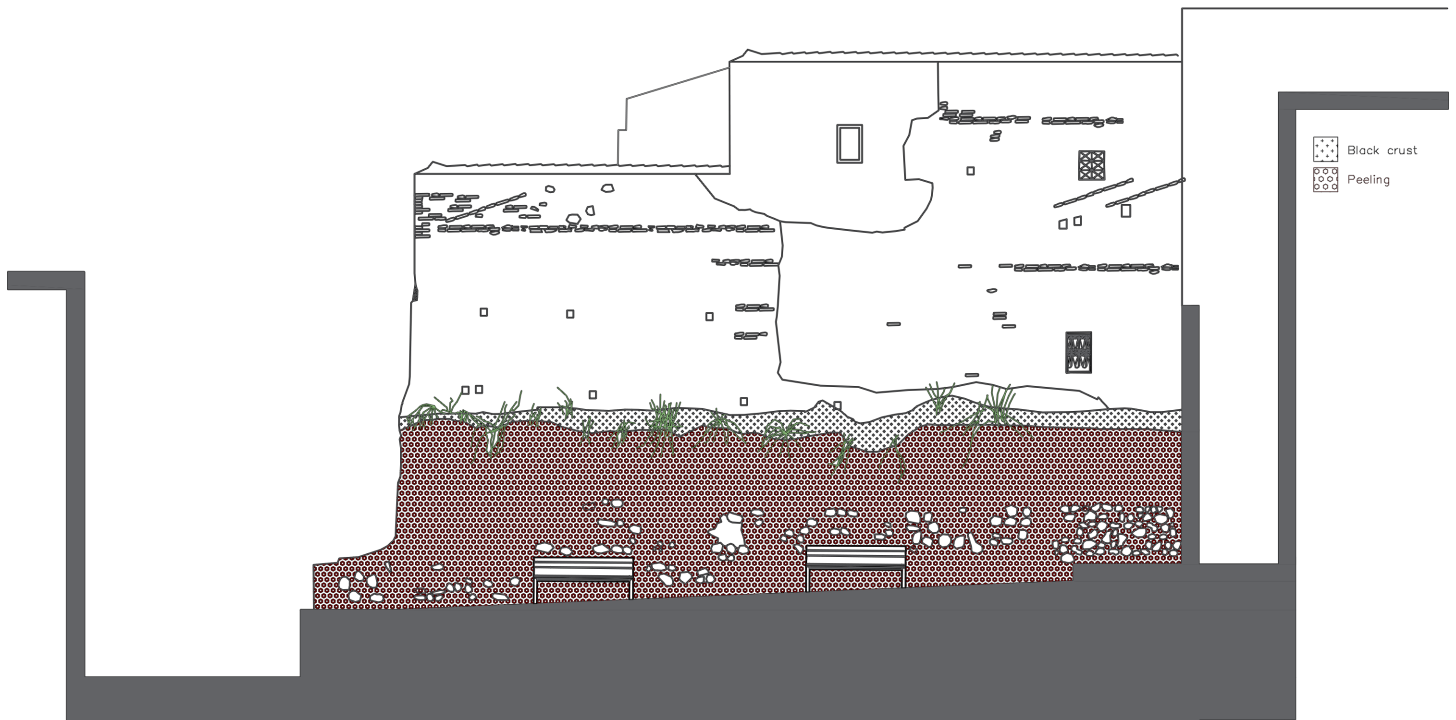
Estudi de patologies: Secció actual dels murs

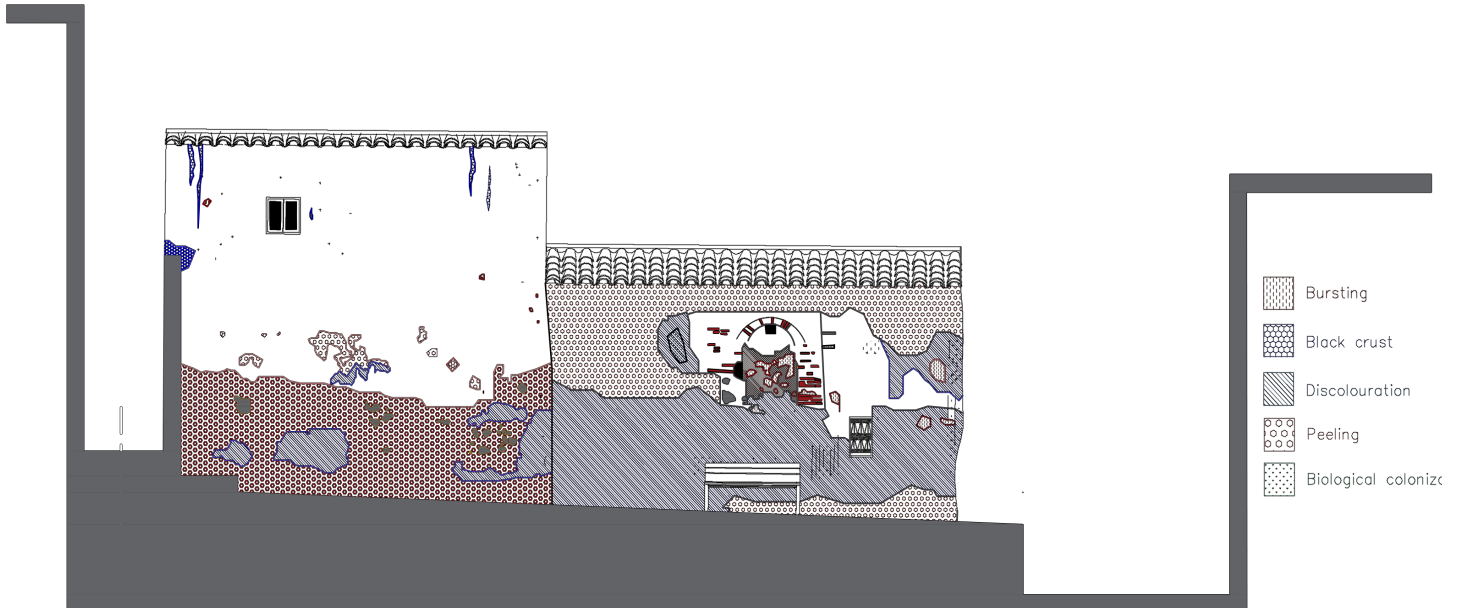
Estudi de patologies: Façana nord

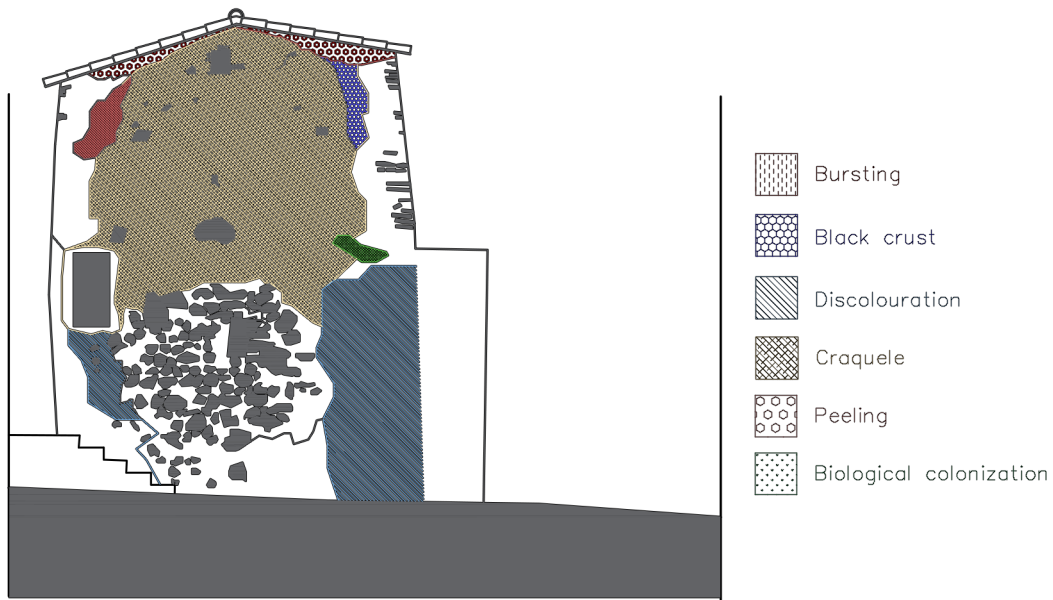
Estudi de patologies: Façana oest

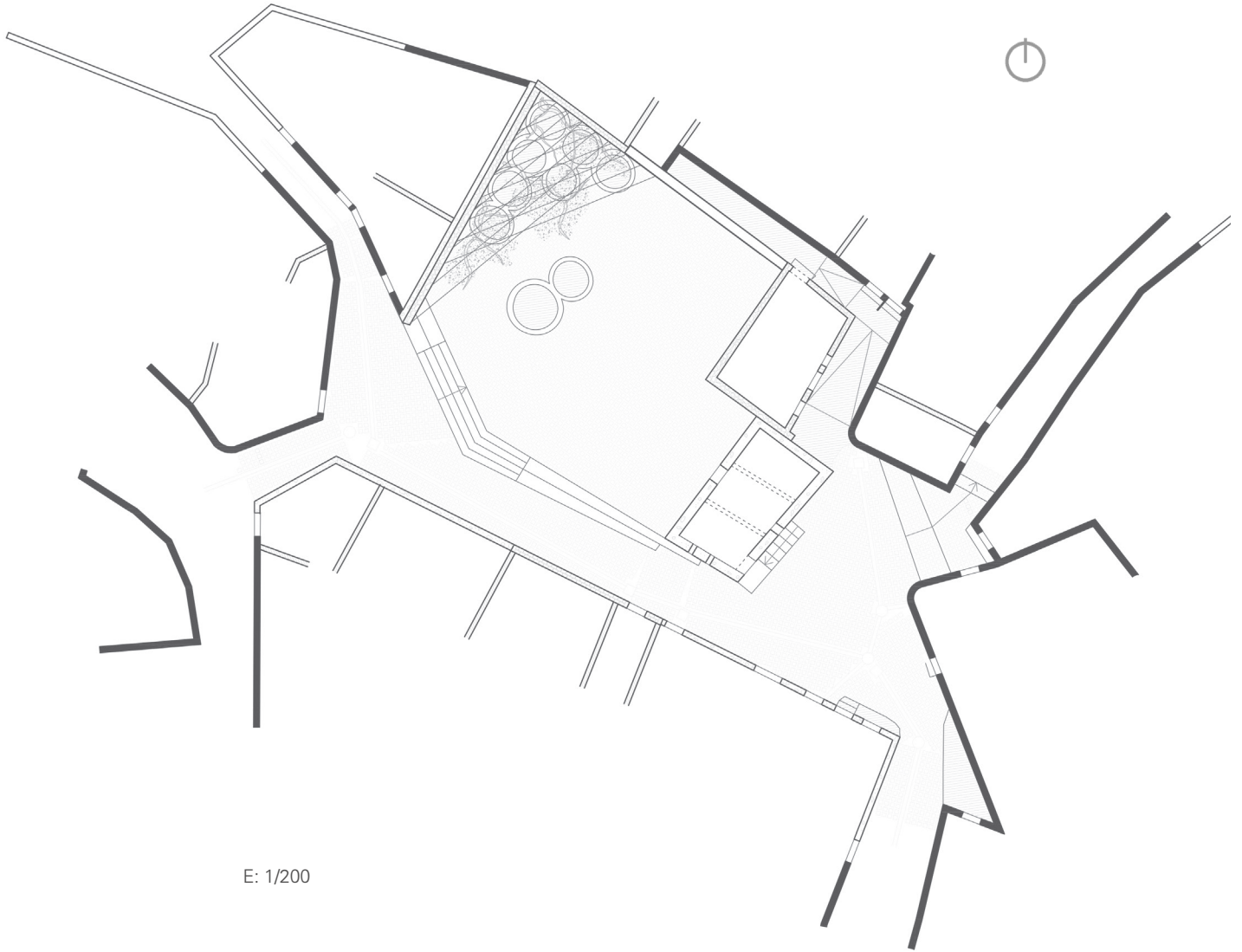

Estudi de patologies: Façana est

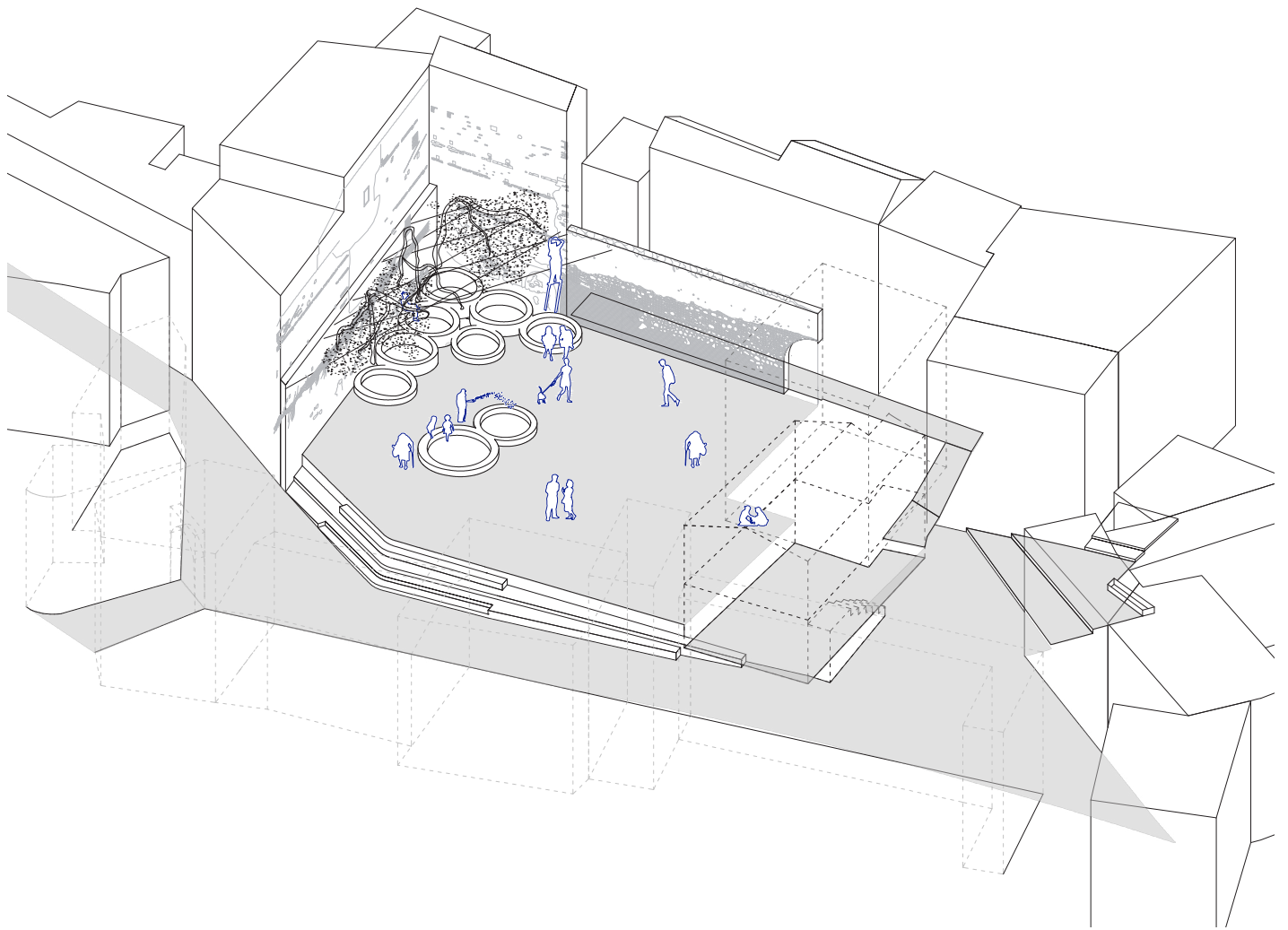

Estudi de patologies: Façana sud

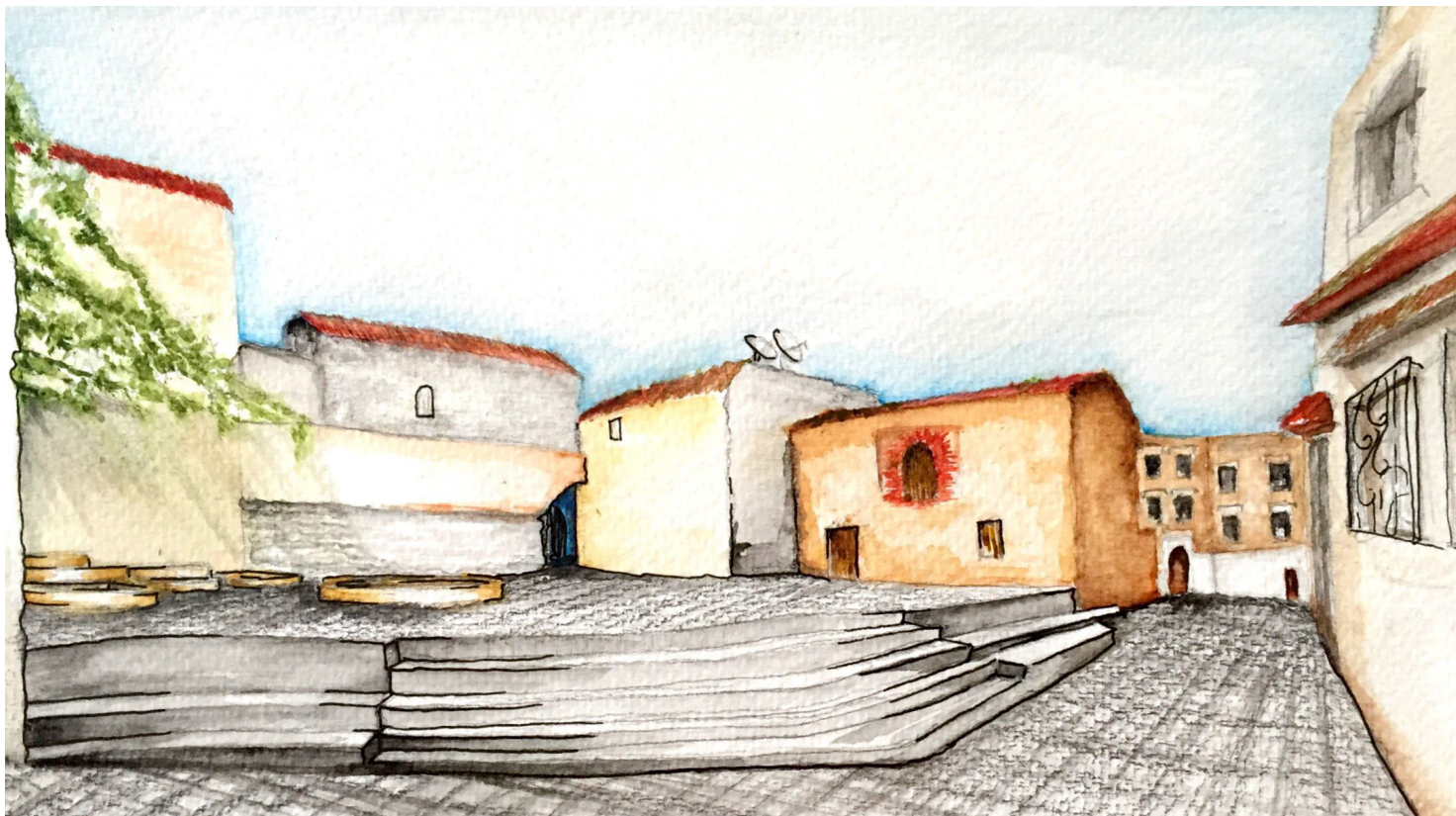

E: 1/200

Aquarel la de Samiya Melaouene. Proposta plaça Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

Aquarel la de Samiya Melaouene. Proposta plaça Dbendiben. La Medina de Xauen 2019

Conclusió

En resposta a la petició de la municipalitat de Xauen de donar suport en la millora de l'espai públic de la Medina, al llarg de tres anys les entitats catalanes Alkaria i Base-A, d'acord amb l'Escola d'Arquitectura de Barcelona ETSAB-UPC i l'ajuda de dues escoles d'arquitectura del Marroc, han col·laborat amb la municipalitat de Xauen. Al 2018 el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya COAC també va formar part de l'equip.

Al 2017 alguns membres de l'associació Base-A van fer una investigació minuciosa sobre les places que es van acordar estudiar. L'anàlisi va ser basat en documentació històrica i actual, amb una observació directa, i després de converses amb els tècnics locals, històrics i usuaris. El resultat va ser un document amb un redibuixat sistematitzat de les plantes-seccions-pendents, un llistat de les patologies dels edificis, i algunes suggerències de millora. Les següents publicacions estan directament focalitzades en el primer bloc, un model de precisió de contingut i elegància en la presentació.

2018 Les escoles d'Arquitectura es van involucrar. Estudiants de Barcelona i Tetuan, sota la guia de professors de l'ETSAB, van invertir deu dies treballant conjuntament en grups mixtes. Cada grup va fer una lectura sobre un espai públic predeterminat, seguint algunes pautes comunes: anàlisi mediambiental, anàlisi DAFO, entrevistes als usuaris, etc. Com el lloc demana, l'anàlisi es va dur a terme de forma gràfica redibuixant el lloc, ja que la informació prèvia era casi inexistente. Basat en els anàlisis, els participants del taller van desenvolupar propostes per a millorar quatre espais públics. L'objectiu principal va ser fer més confortable l'espai per a les activitats del dia a dia, per a fomentar noves activitats, i per a subratllar el caràcter de les places. Paral·lelament, els estudiants van tenir el seu primer aproximament al lloc: un voluntari enviat pel COAC per instruir als treballadors locals en rehabilitar les patologies d'un forn tradicional, introduint-los en les tècniques bàsiques de construcció.

2019 La figura de col·laboració va ser la mateixa: un taller intensiu a l'estiu amb estudiants i professors, aquest cop provinents de Barcelona i Fes. Es van plantejar tres nous casos d'estudi, i un dels casos previs es va desenvolupar entrant en detalls constructius. Aquests són els que es presenten en aquesta publicació.

Aquest primer cicle de tres anys de fructífera col·laboració té dos grans resultats: un catàleg de descripcions

gràfiques precises de molts llocs de la Medina, incloses propostes de com millorar aquests espais, amb l'objectiu de crear una metodologia de treball traduïda en un catàleg de solucions per promoure un urbanisme sostenible i col·laboratiu, i una experiència enriquidora de cooperació transnacional, especialment entre els estudiants.

Ara, la municipalitat de Xauen ha d'adaptar els projectes a les peticions de la comunitat. És crucial involucrar els usuaris del barri i els beneficiaris com a participants actius en el procés i la decisió presa, i en la fase constructiva per a promoure l'apoderament dels ciutadans. És un fet que el punt feble d'aquest exitós programa de col·laboració ha sigut el pobre involucrament dels destinataris. Sens dubte, la nostra contrapart, la municipalitat de Xauen, representa tota la comunitat. Però un treball contemporani d'un espai públic hauria d'estar fomentat per un procés participatiu. Tanmateix, es considerarà actuar des de baix cap amunt la pròxima vegada, començant per fomentar el procés participatiu entre la gent del barri com a punt de partida.

En referència a la col·laboració acadèmica, treballar de baix cap amunt funciona millor que a la inversa. Tot i que la comunicació entre les escoles d'Arquitectura no ha sigut sempre tan fluïda com es voldria, la majoria dels estudiants han entès perfectament la oportunitat que representa treballar en grups internacionals, i han pres avantatge d'això; el seu espectacular treball és la millor prova. Han après els uns dels altres, han obert les seves mentes, han millorat la seva tolerància, flexibilitat, solidaritat i han sigut capaços de compartir responsabilitats i organitzar-se d'una forma molt professional.

Finalment, aquest primer cicle de col·laboració i desenvolupament del programa "Step on Step" ha sigut un èxit absolut, gràcies a la generositat de tots els participants i col·laboradors. Esperem que, en un futur pròxim, puguem donar el tret de sortida al segon cicle.

Mr. Abdelali El Bakali, Cap de Medi Ambient de la Municipalitat de Chefchaouen, Mr. Ben Yakoub, Arquitecte de la Municipalitat de Chefchaouen, Mr Mohamed Sefiani, Alcalde de la Municipalitat de Chefchaouen i L'École Nationale d'Architecture de Fes

Photographie prise par Meryem Baksys. La place Dbendiben. La Médina de Chefchaouen. 2019

Participants del Workshop:

Antonio Gual de Torrella Roca

Carla López Arnau

Clara Brujella Bueno

Eric Cruz Jara

Hind El Cohen

Jordi Prat Lanza

Judit Ferrari Camps

Karim Zougari Redondo

Laia Andrés Torres

Mar Ayala Casanovas

Maria Pino

Maroua Ben Kiran

Marta Serrano Ruiz

Meryem Abkari

Meryem Baksys

Mónica Zamora

Nuria Antón Martín

Omar Tanouini

Rania Farid

Salma Annass

Samiya Melaouene

Virginia Ruana Jornet

Yassine Benabdellah

Zhiun Chen

